60 kr

SUNNE-BYGDA

Årgång 25 ❧ ÅRSSKRIFT FÖR SUNNE HEMBYGDSFÖRENING ❧ År 2015

Välkommen som medlem i Sunne Hembygdsförening

Avgift, enskild medlem	135 kr
Familj	210 kr
Företag	260 kr

Som medlem i Sunne Hembygdsförening får du

- Medlemstidningen Sunne-Bygda
- Reducerad hyreskostnad, lika med medlemsavgiften, för Askersbygården
- Kulturresa för medlemmarna 2015

Sunne Hembygdsförening
Hembygdsvägen 7
686 31 Sunne
tel: 0565-101 20
Bankgiro 5144-7704
www.hembygd.se/sunne
e-post: bildarkivet.sunne@telia.com

Manusstopp för Sunne-Bygda 2016
10 december 2015

Redaktion och annonsförsäljning

Ansvarig utgivare: Gunnar Andersson
Redaktör: Ingegerd Löwgren-Jansson
Redaktion: Mats Jansson
Pia Eriksson
David Myrehed

Grafisk form KM IDÉ

Sunne-Bygda ISSN 1650-0237

Hembygdsföreningens styrelse 2014

Ordf. Gunnar Andersson	070-571 10 28
Vice. ordf. Börje Arnfeldt	0565-138 88
Kassör t.o.m. 31/7 Hans Gullström	
Kassör fr. o. m. 1/8 Mats Jansson	0565-101 20
Sekreterare Ingegerd Löwgren-Jansson	0730-80 95 95

Ledamöter

Göran Jonasson	0565-108 96
David Myrehed	0565-10046

Suppleanter

Marianne Åhman	0565-104 14
Sven-Erik Eriksson	0565-71 17 19
Sten Magnusson	0565-126 93
Kerstin Bryngelsson	0565-120 06

Revisorer

Göte Oregren	0565-147 75
Ingvar Bengtsson	0565-921 45

Revisorsuppleanter

Leif Forsman	0565-603 95
Pia Eriksson	0565-430 26

Valberedning

Margareta Bengtsson s.k.	0565-921 45
Ulla Olsson	076-817 36 07
Maj Jansson	0565-124 71

Värd för Askersbygården

Gunnar Andersson	070-571 10 28

Arkiv, registrering av gåvor

Bildarkivet	0565-101 20

Arkivet på Anneforsskolan

Bild- och ljudarkivet	0565-101 20
Mats Jansson	070-312 13 52

Bokning av Askersbygården

STF Vandrarhem Sunne	0565-107 88

MEDDELA OSS OM DU BYTT ADRESS
Sunne Hembygdsförening
Hembygdsvägen 7
686 31 SUNNE
tel: 0565-101 20
e-post: bildarkivet.sunne@telia.com

Framsidan: Planch från Sunne hembygdsförenings skolmuseum.
Gullvivor i björkbacken. Kooperativa förbundet. Kerstin Frykstrand. Ur serien *Träd och Blommor*.

Innehåll

4 Ordföranden har ordet
Gunnar Andersson

5 Planerade arrangemang 2015
Styrelsen

7 Medlemsresan
Göran Jonasson

9 Nävgröt (dikt)
Göran Jonasson

9 Lättbakat nybörjarbröd
Pia Eriksson

10 Arkivens Dag i Sunne
Ingegerd Löwgren-Jansson

11 Känner du igen bilderna?
Mats Jansson, Bildarkivet

12 Stormen
Göran Jonasson

13 Utförda arbeten 2014
Styrelsen

14 Utdrag ur förmynderskapsprotokoll
Pia Eriksson

16 Askersbygårdens tillblivelse
Utdrag ur Ludvig Mattssons dagbok

20 I fädernas spår ...
Berit Folkesson

23 Skjötselkontrakt
Pia Eriksson

23 Full hôvv i tanker (dikt)
Pia i Bräcka

24 Hos Selma Lagerlöf 3 mars 1927
Nathan Hedin

26 100-årsjubileet – en stor succé
Ingegerd Löwgren-Jansson

27 Fem generationer järnvägare i samma släkt
Ingrid Sundström

28 Sunne Manskör – en pigg 137-åring
Bernt Jansson

31 Om säterbruket i Sunne socken
Joh. W. Jansson

34 Två Askersbypojkars liv
Åke Jansson

38 Västra Ämterviks hembygdsförening
Lars Johansson

Sunne-Bygdas redaktion, fr. v: Pia Eriksson, Gunnar Andersson, David Myrehed, Mats Jansson och Ingegerd Löwgren-Jansson.

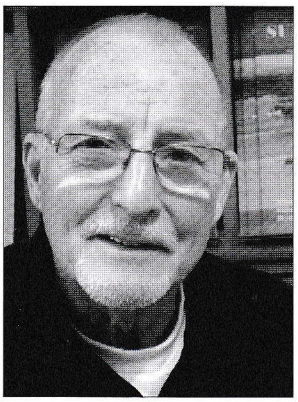

Ordföranden har ordet

Vi har ett späckat år bakom oss med många arrangemang. Det började med att Värmlands Hembygdsförbund valde att förlägga sitt årsmöte till Sunne. SHF stod som arrangör.

Valborgsmässoafton var kylig som oftast, men kyrkoherde Hans-Viktor Krolovitsch ord värmde oss alla inombords. Midsommar firades i strålande väder och nytt för i år var alla Svenska flaggor som barnen viftade med när de gick i kortegen. Ett färgglatt och vackert inslag. Svensk sommar när den är som bäst!

Nävgrötskvällarna, fem stycken i juli, var trevliga som vanligt, med publikrekord under allsångskvällen. Medlemsresan i augusti till Molkom, Långban, Lesjöfors och Munkfors, var mycket intressant och trivsam trots hällregn då och då.

Men det största under året var nog ändå 100-årsjubileet av Fryksdalsbanan Kil-Lysvik, med bas i Sunne. En fantastisk dag med ånglok, underhållning på Sunne järnvägsstation, utställning för barn, fotoutställning för äldre, karamellstrutar m. m. Ett tusental intresserade kom för att vara med på festen. En dag man sällan glömmer. I tidningen Tåg, beskrevs dagen som en succé. Hösten kom med arrangemang som barnkulturdagen, bildvisning, brasafton, julmarknad och lucia.

Jag vill rikta ett STORT TACK till alla som på sitt sätt bidragit till att allt gått i lås! Alla ideella krafter som ligger bakom varje arrangemang. Jag kan i sammanhanget berätta att SHF använt 6 148 timmar (3,25 heltidstjänster) till ideell tid. Visserligen räknat 2013, men vi har inte gjort mindre 2014, troligen mer. TUSEN TACK ALLA BERÖRDA!

Faa Olsson har flyttat ut sin catering ur Askersbygården och jag vill tacka henne för de år hon varit vår hyresgäst. Ett tack också till personalen på Vandrarhemmet för gott samarbete! Jag hoppas att 2015 kommer att bli ett bra år för oss alla och att vi får in flera yngre krafter i föreningen.

Välkommen till Bildarkivet

Nu finns vi även på bottenvåningen i Anneforsskolan
Vi har c:a 50 000 bilder som vi kan hjälpa dig att söka fram ur databasen

Öppet måndag–fredag 9.00–14.00
Telefon: 0565-101 20
e-post: bildarkivet.sunne@telia.com
www.hembygd.se/sunne

Planerade arrangemang 2015

Söndag 15 mars 15.00
Årsmöte i Askersbygården.

Stickcafé tisdagar 11.00
Ojämna veckor med start vecka 7.
Ta med ditt handarbete så dricker vi kaffe och strir!

Torsdag 30 april 18.00
Valborgsmässofirande. Sång av Sunne Manskör.
Vårtalare. Kaffeserveringen öppnar kl. 18.00.
Vid rätt väder tänds majbrasan 19.15.

Fredag 19 juni Midsommarfirande
13.00 Vi klär midsommarstången vid Anneforsskolan. Ta gärna med blommor. Alla barn får låna varsin flagga och gå med i processionen till Askersbygården.
15.00 Midsommarstången reses till musik av Sunnlåt och Sunne Folkdansare. Dans och lek kring midsommarstången. Lotteri. Lanthandeln öppen. Servering av midsommarbakelse och kaffe, varm korv. Svensk Handel bjuder alla barn med krans i håret på glass. Folkdräktsklädda bjuds på kaffe.

Nävgrötskvällar med underhållning
Onsdagar i juli 1/7, 8/7, 15/7, 22/7, 29/7.

Kulturveckan i Sunne 2–9 augusti
Arrangemang på hembygdsgården:
Barnkulturdagen torsdag 6 augusti
Spelmansstämma lördag 8 augusti

Medlemsresan i Augusti

Stickcafé
Ojämna veckor i oktober och november.

Bildvisning i Askersbygården
Under oktober.

Arkivens Dag
Lördag 7 november.

Brasafton i November.

December. Julmarknad och luciafirande.

Sunne Hembygdsförening och Bildarkivet tackar Sunne kommun, arbetsmarknadsenheten och Margareta Kvarnström för gott samarbete under 2014.

Gåvor

Ett stort och varmt tack till alla som skänkt gåvor till hembygdsföreningen under 2014
Styrelsen

Hembygdsföreningens Årsmöte

Söndag 15 mars 15.00 i Askersbygården

Välkomna

Kulturveckan i Sunne

2–9 AUGUSTI 2015
VÄLKOMMEN TILL ... litteraturkvällar • musikevenemang
konstutställningar • teater och film
barn- och ungdomsprogram
berättaraftnar • kulturvandringar
och mycket mycket mer!
Selma Lagerlöfs Litteraturpris delas ut lördag 8 augusti

STIFTELSEN SELMA LAGERLÖFS LITTERATURPRIS

| 0565 167 70 | www.kulturveckanisunne.se |

i Nyeds hembygdsgård blir vi bjudna på kaffe och goda smörgåsar.

Gert Svensson och Sven-Eric Eriksson diskuterar gruvan i Långban.

Mineralutställningen i Långban.

Hungriga resenärer vallfärdar till Anna-Karolinas Kök i Långban.

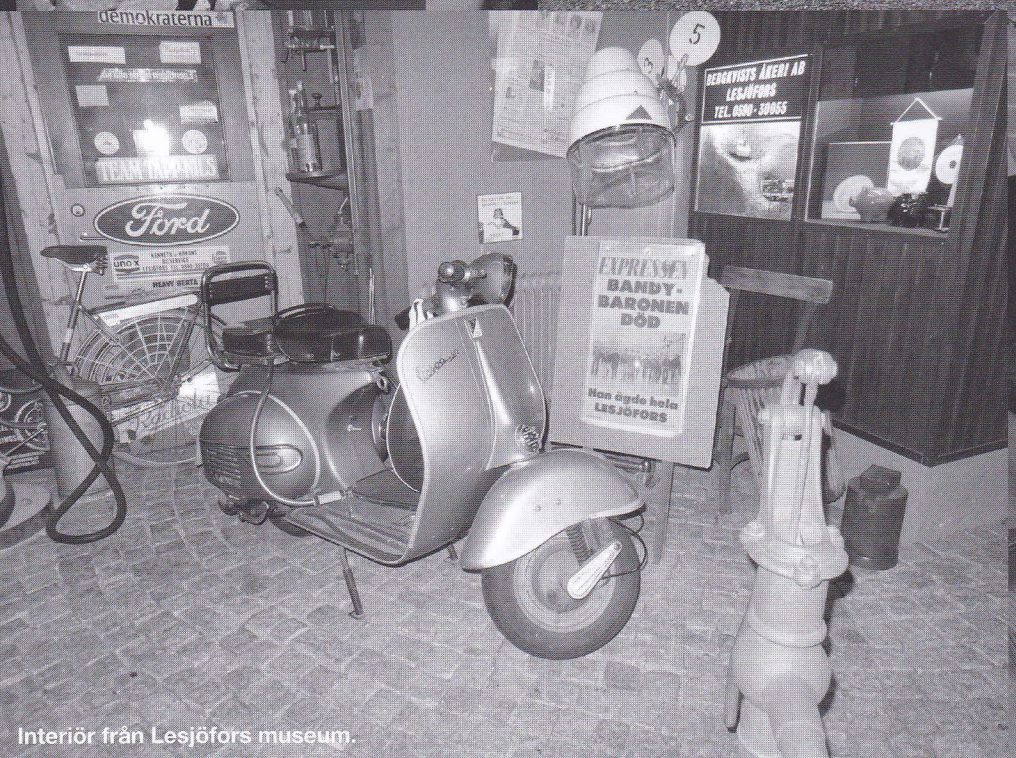

Interiör från Lesjöfors museum.

Daniel har fått guldtackor och stenar och är så glad för det.

Medlemsresan

GÖRAN JONASSON FOTO: INGEGERD LÖWGREN-JANSSON

JAG GÖR HÄR ETT FÖRSÖK att redogöra för hembygdsföreningens årliga resa, som är en liten gest av uppskattning för många timmars ideellt arbete. Men givetvis var alla andra välkomna med – om det fanns plats, alltså. Lördagen den 23 augusti kom med lite gråmulet väder. Regnet hängde i luften, men herrejösses, det är väl inget som hindrar en Fryksdaling! Och Gunnar hade ju fixat en buss med tak, så det ordnade sig. Vi var cirka 30 personer som infann oss vid Frejabryggan, alltså Sunnes nya resecentrum, för alla vet ju var det är. Där väntade Gunnar otroligt sugen på att få trampa på gasen, för trampa på gasen det är hans liv det se – näst efter hembygdsgården förstås!

VI VAR DÅ PÅ VÄG men det gick inte länge förrän Mats hävde upp sin stämma och beordrade Gunvor att vara första lottförsäljerska. Hon var nog den som hade det mest riskabla jobbet av alla, som hon fick ragla fram i mittgången och parera alla svängar och gupp. Men hon gjorde det bra utan ett endaste benbrott. Och hon fick sälja alla lotterna också!

NU VAR VI FRAMME vid först målet på färden, Nyeds Hembygdsgård i Molkom. Himlen hade öppnat sig riktigt så vi fick förpassa oss under tak. Där fick vi information om deras hembygdsgård och deras sätt att arbeta. Detta under tiden vi intog jättegoda smörgåsar och kaffe. Även denna hembygdsgård har ett stort antal byggnader liksom Sunne, att förvalta och sköta om. Det tar sin tid i anspråk. För övrigt följde de väl ungefär samma evenemangskalender som Sunne. På området finns också den fina, kända dansbanan Upperudslogen, där det dansades hela sommaren och där kanske någon romans startat, eller möjligen upphört, vad vet jag.

VI ÅKTE VIDARE och nu var målet Långbans gruvby. Under resan dit passerade vi Mangenbadens fina badplats, dit för övrigt nudistbadet på Skutberget i Karlstad blivit flyttat. Jag såg med egna ögon att en del av det manliga könet, däribland jag, spejade in mellan tallarna i förhoppning om att få se något naket lår. Men icke sa Nicke!

VID LÅNGBANS GRUVBY har man brutit malm sedan 1500-talet. Det gör Långban till en av de märkligaste platserna på jorden, geologiskt sett. Här var också bröderna Nils och John Erikssons hemvist och start i livet. Under guidningen kunde man med fantasins hjälp frammana bilden av ett strävsamt liv under osunda och farliga levnadsvillkor djupt ned i berget. Det fanns inget arbetarskydd på den tiden. Troligen hörde skador och kanske dödsfall till vardagen. Många kände sig nu hungriga så därför tog vi en liten promenad till nyöppnade Anna-Karolinas Kök, det vill säga Nils och John Erikssons föräldrahem. Där kunde vi insupa atmosfären i det gamla huset och samtidigt låta välsmakande mat få oss att må gott samtidigt som det ösregnade ute.

NÄSTA MÅL VAR LESJÖFORS MUSEUM. Ett museum som visade sig vara en historik över Lesjöfors bruk och vad man där åstadkom, vilket inte var lite. Först fick vi en kort föreläsning om hur museet var upplagt med olika stationer över vad man tillverkat vid olika tider i brukets historia. Därefter fick vi gå själva och bilda oss en historia om det vi såg. För att inte tala om alla tankar och idéer och frågor som kom från oss besökare vid de olika stationerna. Det var smart och charmigt upplagt i all oreda. Det stämmer kanske som en av oss uttryckte:

– Så mycket skrot har jag inte sett på ett och samma ställe förut!

Man får ju heller inte bortse från bandyn och dess betydelse för Lesjöfors. Det var en stormakt en gång. I museet finns Lesjöfors bandy representerat i form av: gamla skridskor, laguppställningar, tabeller och bilder av baron de Geer förstås – han låg bakom det mesta, som en president.

TIDEN HADE NU HASTAT och det var hög tid för hemresa som skulle gå mot Munkfors där Mats beställt kaffe med dopp. Det är ju ingen resenär från Fryksdalen som säger nej till det, så därför togs det upp en ramsa i bussen som gick så här:

– Ve och fasa, Gunnar gasa! Ve och fasa Gunnar gasa! Och gasa gjorde han så vi var en halvtimme för tidigt till kaffet, men Mats grep in och skrämde upp en stackars ung tjej som bodde i närheten, hon var tydligen ägare till fiket. Mats lät som Martin Ljung ni vet:

– Vi är här nu! Men jädrar vilket gott bröd hon bjöd oss på.

Ja, så gjorde vi som brukligt är, tackade varandra och dem som hade ordnat och skött om oss under dagen och önskade varandra lycka och välgång framöver.

Sunne
Tillbaka till framtiden

I Sunne finns en sällsynt idé-rikedom som gör platsen till en av de mest företagsamma i hela Sverige. Kom hit och upplev!

Sunne kommun
Kvarngatan 4 686 80 Sunne
Tel 0565–160 00, kommun.kansli@sunne.se
www.sunne.se, facebook.com/sunnekommun

SUNNE | VÄRMLAND

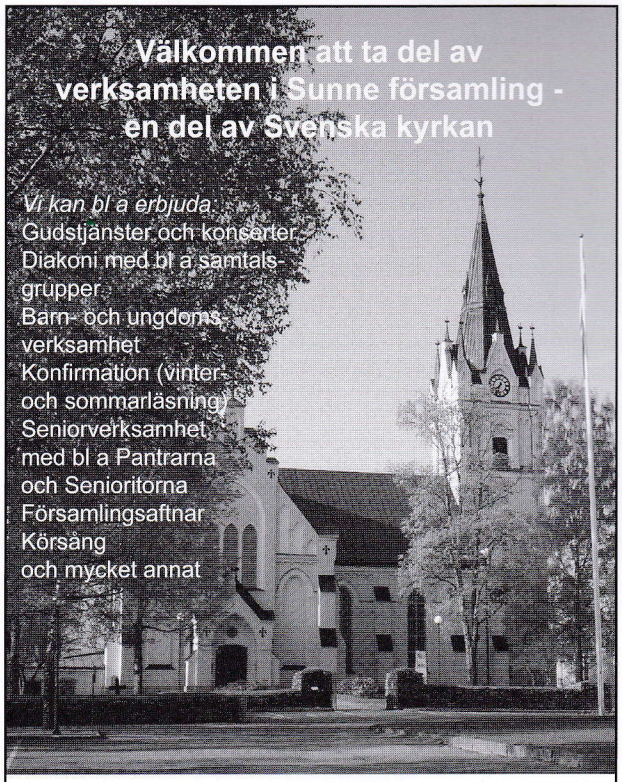

Sunne församling
tel. 0565-68 85 50
www.svenskakyrkan.se/sunne

Kyrkoherde Hans Viktor Krolovitsch
tel. 0733-66 13 65

Svenska kyrkan

Tandhälsan i Sunne

– Munhålan är kroppens spegel –

Tänder är viktiga men vi sköter också om de mjuka delarna i munhålan!

Om så önskas tar vi blodtryck och sockerprov!

Välkommen att höra av dig!

Ulla Lundman med personal
Kvarngatan 17
0565-125 50

www.tandhalsansunne.praktikertjanst.se
info.tandhalsansunne@ptj.se

Välkommen till butiken med det lilla extra!

KLÄDER FÖR ALLA FORMER STRL. 34–56
• The MASAI • Baldino • UNO • Q'neel
Olars Ulla • Ciso • Choise
Signature • handberg • Brandtex
Mariedal Design • Boheme

INREDNING OCH PRESENTER
Klässbols Linneväveri • ekelunds Linneväveri
Miljögården • NyblomKollén
GreenGate • Klippan
Smide • Keramik • Klenellglas • Lena Linderholm

SMYCKEN • SCARVES • VÄSKOR
Byxproblem? Prova den magiska stretchbyxan och jeansen från Laurie, strl. 34–56!

Fryksdals Form

Kvarngatan 18, Sunne • 0565-130 31
www.fryksdalsform.se

NÄVGRÖT

Nävgröt dä ä att en kônsti diet
Dä ä minsann ingen vanli dret
Nävgröten gör fôlk varken äller bleke
Nä, nävgröten gör fôlk både goe å fete.

Ja gröten ble en värmländsk rätt
Den sätter på di fleste smaklöker sprätt
Å fôlke di kommer å häver å äter
Å ömfång kring midja ä dä ingen som mäter.

Ja, mjöle dä vräks i e gryte utan krus
Dä ä ju så tôrt som fnöske å snus.
Ja, så står dä där e stônn eller två
Då tänker ja för mäj själv – dänne gröten ä nock rå.

Män ja vet inte ôm ja vill äte elänne
Ja ä ju rädd att fôlk i dôrra ska vänne
Män fôlk kommer igen å di äter för tre
Jaha, då hade ja väl fel dänne gangen mä!

Å gröten ska ha möe fläsk breve, på sia
Dä ä inge vanlit nöt, näj dä ä gris ifrå stia
Dä kommer ifrå Hemgårdens fabriksslakteri
Ja va vet vi ôm dä ä bäst å säje tvi, tvi.

Å fläske dä steks på e hall så stor
Dä ä anne dä än hem på spisen ôt mor
Ja steks förresten? Dä jämmt springs förbi
Dä ä att ungefär likt säj – sôm när grisen va fri.

Män nu ä dä rusch dä ä fôlk överallt
Dä skriks ätter gaffler å kniver å salt
Dä ä tomt uti gryter, karôtter å fat
En skulle kunne tro att fôlk allri sett mat.

Göran Jonasson

Lättbakat nybörjarbröd

PIA ERIKSSON, BRÄCKA

Ingredienser till två limpor
50 g jäst
5 dl vatten (ljummet)
50 g margarin
2 tsk salt
2 msk brödsirap
1 dl krossade linfrön eller annat frö
12–13 dl vetemjöl

Gör såhär:
smula jästen
smält margarinet, häll i vattnet (37°)
häll vätskan över jästen
tillsätt de torra ingredienserna
arbeta degen slät och fin
låt jäsa under duk i ca 30 min
stjälp upp degen, dela i två delar
låt jäsa på plåt i ytterligare 30 min
ställ in plåten i nedre delen av ugnen
grädda i 30–35 min på 200°
låt brödet svalna på galler
går bra att frysa.

Arkivens Dag i Sunne

Som vanligt har vi firat Arkivens Dag

TEXT OCH BILD: INGEGERD LÖWGREN-JANSSON

EN JÄMN STRÖM BESÖKARE letade sig upp till hembygdsgårdens Bildarkiv när det var Arkivens Dag den 8 nov. Det är en dag som återkommer år efter år. På Bildarkivet i Sunne är det öppet för besökare året om fem dagar i veckan och då kan vem som helst komma och kolla i databasen med hjälp av de anställda. Men ändå kom det många denna speciella lördag. Hit kan man komma efter en promenad och ta en kopp kaffe om man vill, sitta och prata med likasinnade och ha en trevlig stund.

DET GJORDE BLAND ANNAT Marianne Thudén och Sten-Åke Ericson. De ville se om det fanns några bilder inlagda från Molkom och det gjorde det! De kände igen både hus och gamla bekanta. De allra flesta får faktiskt napp när de har någon särskild önskan om vad de vill söka på.

SÅ FAST DET REGNADE och var mörkt och dystert väder ute så var det varmt och soligt inomhus när Mats Jansson och Ann-Marie Gottfridsson sökte i sina datorer tillsammans med besökarna. Lena Eriksson, som även hon arbetar på Bildarkivet satt i skolsalen och fotografe-rade gamla planscher. Därefter numrerar hon och lägger in bilderna i databasen.

Sten-Åke Ericson och Marianne Thudén ville se om vi har några bilder från Molkom i databasen.

BERGLUND & PERSSON SMIDESVERKSTAD

Tillverkning och reparationer av byggnadssmide
Grindar, staket och trappor
Även finsmide som ljusstakar och ljuskronor

Arrendegården
686 91 SUNNE
Telefon: 0565-10843

Känner du igen bilderna?

Hör av dig till Bildarkivet 0565-101 20

Stormen

TEXT GÖRAN JONASSON. FOTO: INGEGERD LÖWGREN-JANSSON.

Den 4 augusti 2014. Kanske säger detta datum ingenting för en del, andra kommer ihåg det väl. Det började kanske så här, långt bort i sydost, ja, kanske ända ute till havs. Små mörka molntussar for omkring på himlen, snurrade runt som om de lekte tafatt. De var som ett gäng buspojkar, som bråkade med varandra. Men rätt som det var samlades flera moln tillsammans och blev större och morskare och mörkare. Det var som om de kallade på varann:

– Kom hit! Kom hit! Vi bygger ett jättemoln!

Sagt och gjort, så blev det. Molnet hade nu blivit jättestort och plötsligt hade leklusten övergått till aggressivitet. Om det först varit små busmoln som gått samman, hade det stora mörka molnet övergått till ett terrormoln och då fanns det inte längre någon nåd. Det var som om hela molnet ropade: KRIG!

Molnet ropade på Kung Vind:

– Kom följ med vi behöver din hjälp!

– Vad står på? frågade vinden.

– Vi ska ut på härnad och du är stark som få och du får blåsa så mycket som du vill!

Kung Vind tog ett djupt andetag och blåste på molnet som nu började röra sig mot nordväst.

Kung Vind hade vädrat lungorna och kände att nu skulle det bli vind av. Men molnet ville ha mer hjälp och ropade:

– Kung Åska, Kung Åska, vi vill ha mer hjälp! Kan inte du komma med din starka stämma och dina skarpa blixtar?

– Kan jag väl, ropade Kung Åska. Det var längesen jag fick ryta i ordentligt.

Vinden hade nu fört molnet ut över det stora innanhavet Vänern och det var som om det ute på de öppna vidderna hämtade kraft och arbetade upp sig till ursinne. Nu kunde inget hejda ovädret längre.

Under färden över vattnet hade molnet samlat på sig så mycket vatten, som det började släppa ifrån sig som regn. Det var inget vanligt regn, nej det var STÖRTREGN! Nu var vinden så stark så regnet föll inte lodrätt, nej det forsade fram vågrätt...

Allt som var lite löst rycktes med och kastades långa vägar. Tak blåste av. Den stolta skogen gjorde motstånd i det längsta, men till slut var ursinnet och kraften för stor och skogen föll i stora drivor. Under tiden dånade åskan så människorna hukade sig och trodde att deras sista tid var kommen.

Så helt plötsligt, precis som om all kraft försvunnit, eller förstörelselustan avtagit, gav ovädret upp och drog sig undan precis som om det skulle se efter om det gjort NOG skada. Människorna fick möjlighet att gå ut och begrunda skadorna. Ovädret var tydligen nöjt med resultatet för det drog sig sakta undan och lämnade ett landskap med stora sår efter sig.

Av detta kan man lära att mot vädrets makter står vi oss slätt!

Överst: Bror Bergfeldt studerar förödelsen runt hembygdsgården.
Mitten: Askersbygården kom undan oskadd.
Nederst: Avspärrat motionsspår vid Sunne hembygdsgård.

Gunnar Andersson sätter upp ramp, räcke och stege till övervåningen på Vandrarhemmets reception.
Foto: Ingegerd Löwgren-Jansson.

Utförda arbeten 2014

Januari

- Inventering i Askersbygården. Anita och Göran Jonasson, Ingrid Nilsson, Gunnar Andersson och Ingegerd Löwgren-Jansson.

Mars

- Lena E. Ann-Marie G. Ingegerd L-J, Gunnar A. David M. och Mats J har städat och röjt i kôven på andra våningen i Askersbygården för att göra plats för Lena Erikssons verksamhet med fotografering av stensamlingarna från Tingsgården.

April

- Kommunens röjarlag har röjt runt hembygdsgården så det är väldigt luftigt och fint nu.
- Ramp med räcke och stege över receptionen på Vandrarhemmet uppsatt av Gunnar A. och Göran J. för brandsäkerheten.
- Larm från Verisure inmonterat i Askersbygården.
- Storstädning med fönsterputsning i Askersbygården. Anita och Göran J. Ingrid N. och Else-Marie L.
- Storstädning i Lanthandeln Gunnar A.
- Bror B. och Göran J. fällt björkar vid BA.

Maj

- Ny matta inlagd i Vandrarhemmets Stuga 1 av mattläggare.

Juni

- Bror fäller björkar, samt ordnar blommor i de stora krukorna ute.
- Två sommarpraktikanter Andréas Wahlkrantz och Marcus Sundqvist, tas om hand av Lena E. på Bildarkivet under tre veckor.
- 200 godisstrutar gjorda av Gunnar fylls med karameller av Ann-Marie, Lena Ingegerd och Gunnar. Ska säljas i Lanthandeln under sommaren.

Augusti

- WiFi inköpt från Inovia, ska monteras av Gunnar A. och Göte Oregren.
- Den enorma stormen den 4 augusti slår alla rekord. 2 600 m^3 virke har tagits omhand i skogen runt hembygdsgården, på kommunens mark. Träd föll över taket på Stuga 2 och föranledde byte av takpannor. Gunnar A. gjorde detta.
- På grund av det idoga regnandet har det regnat in i Vävartorpet och nytt tak har lagts. På soldattorpet har nya vindskivor satts på taket samt några tegelpannor har bytts ut av Gunnar A. Göran J. Bror B. och Gert S.

September

- Målning av två fönster på sydsidan Vandrarhemsreceptionen samt verandan vid reception samt lanthandeln har målats av David M.
- David M. har plockat drygt 50 liter kröser till kommande Nävgrötskvällar.
- Gunnar A. lagat taket på danslogen då det regnat in.

Oktober–december

- WiFi installerat av Gunnar A. och Göte O.

Utdrag af Förmyndareskapets Protokollet, hållet vid Lagtima Höstetinget med Fryksdalens Härads Norra Tingslag, å Tingsstället Amberg, den 17 September 1870.

§. 20.

I D: Förrättningen med Härads Rättens under nästföregående 8 fattade beslut, varder till laga förmyndare för Nils Olsson i Sara Appungstorp med sin afliden hustru Kajsa Nilsdotter i lifstiden sammanaflade omyndiga dotter, Johanna, Larigensson förordnad Nils Nilsson i Backa, hvilken alltså har att vid utöfningen af samma befattning följa sig 72 och 73 Kapitlen af Ärfdabalken samt Konglig Förordningen den 24 September 1861 till noggrann efterrättelse.

Som ofvan.

På Härads Rättens vägnar:

Casimir Bretzner.

SUNNE-BYGDA 2015

Utdrag af förmynderskaps protokollet, hållet vid Lagtima Höstetinget med Fryksdals Härads Nedre Tingslag, å tingeslänet Åmberg, den 17 september 1870.

§20

S. D. J överenstämmelse med Härads Rättens under nästföregående och fattande beslut, varder till laga förmyndare för Nils Olofsson i Södra Aplungstorp med sin aflidna hustru Kajsa Nilsdotter i lifstiden sammanaflade omyndiga dotter Johanna, härigenom förordnad Nils Nilsson i Backa, hvilken alltså har att vid utöfning af samma befattning ställa sig 22 och 23 Kapitlen Ärfda Balken samt Kongl förordningen den 24 September 1861 till noggrann efterrättelse.

Som ofvan.

På Härads Rättensvägnar.
Casimir Bretzner

Omstående Lösen å provition till Kassa 2 Rs 50 öre Riksmynt är af förmyndaren Nils Nilsson i Backa betald

Kvittens Jonas Nilsson i Persby

* * *

JOHANNA NILSDOTTER var född 21 juli 1864 hennes mor Kajsa Nilsdotter dog 1870. År 1892 gifte sig Johanna med Johan Larsson och de fick tre barn, två döttrar och en son, de var födda 1893–1895 och 1898 den yngsta var sonen. Döttrarna dog båda två och sonen flyttade till USA. Johanna blev änka 1899 och avled i TBC 5 dec. 1905.

När Jon Orsan i Askersby. Foto: Ludvig Mattsson 8 oktober 1950.

ASKERSBYGÅRDENS TILLBLIVELSE

Utdrag ur Ludvig Mattssons dagbok 1950–1957

ARKITEKTEN LUDVIG MATTSSON, Arvika, har skrivit dagboken. Sonen, Anders Mattsson, Uddevalla, har sammanställt sin fars dagböcker och delar här med sig av allt som finns antecknat om Ludvig Mattssons roll i Askersbygårdens tillblivelse.

1950

8 okt. söndag. Opp kl. 8. Fint väder för den planerade Fryksdalsresan. I Skarped hämtade jag lärare Ritzén och i köpingen ombudsman Nilsson, som skulle med på resan ner till Askersby, där vi skulle se på den av hembygdsföreningen förvärvade gamla bondgården. Detta var mycket stort och ganska intressant. Jag tog ett par interiör- och två exteriörbilder. Därefter vände vi tillbaka till Sunne, där Ritzén lämnade oss. Ombudsman Nilsson blev med opp till Åmbergsheden för att visa mig det till hembygdsföreningen upplåtna stora området.

1952

3 febr. söndag. Opp kl 6. Lagade mig honungsvatten. Reste med tåget 7.09 till Sunne via Kil. Framme 10.20 gick jag opp till kyrkan och bevistade gudstjänsten. Fick sen en lagom promenad till gamla tingshuset på Ombergshea, där Sunne hembygdsförenings styrelse var samlad. Vid mötet, som leddes av ordförande riksdagsman Werner i Högen, (Höjen) fick jag framlägga mina synpunkter på den projekterade anläggningen. Man uppdrog åt mig att mäta upp och framtaga program rörande Askersbygården. Så bjöds det på kaffe. Sen mötet avslutats fick jag skjuts neråt samhället.

25 april. Opp kl. 7.20. Dimma +5 grader. Gjorde mig i ordning för resa till Askersby sydost om Sunne. Nisse Hellman blev med och vi startade 8.20. Raka vägen till V:a Ämtervik och via Sunne (där jag hälsade på ombudsman Nilsson) till Askersby. Gården uppmättes hela dagen. Kl. 5 voro vi klara för hemfärd.

2 maj. Jag tog itu med uppritningen av Askersbygården

6 juni. Jag skrev brev angående Askersbygården till ombudsman Nilsson i Sunne.

15 juni. Söndag. Opp kl. 8. Mulet och halvklart. Reste

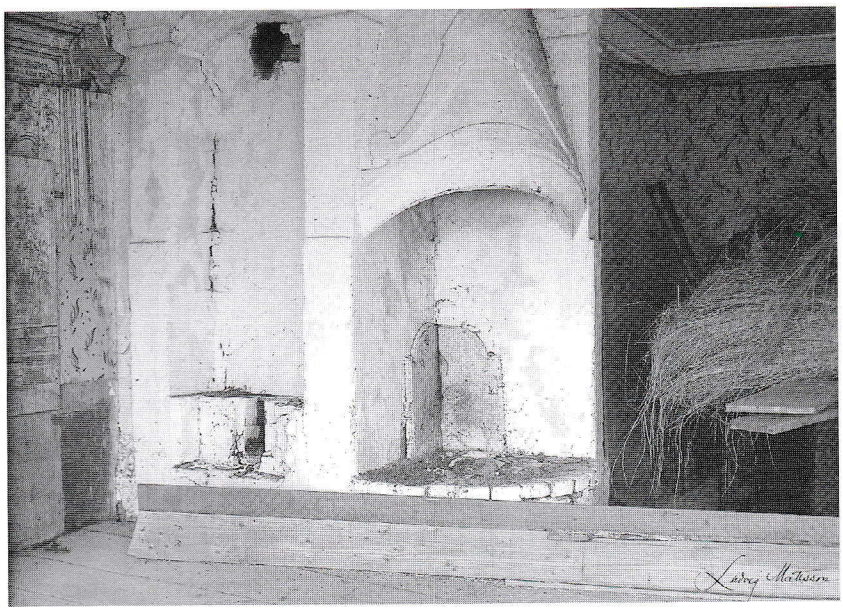

När Jon Orsan i Askersby, östra rummet på nedre botten.
Foto: Ludvig Mattsson 8 oktober 1950.

med Nisse Hellman i sällskap till Askersby via V:a Ämtervik, där jag hälsade på i Sillegården och pratade med Ida, Margit och Erling. Monika ligger fortfarande sjuk i Göteborg.

Jag tog foto av köket i Askersbygården och tog en del kompletterande mått. Träffade förre ägaren Sundquist.

Vi tog hemvägen via Östanås till Sunne och Västerrottna.

22 aug. Tog kopior av ritningar till Askersbygården. Skickade 2 ex ritningar och beskrivning jämte 6 foto till ombudsman Nilsson i Sunne.

1953

12 nov. Ringer byggmästare Gustaf Nilsson i Gullsby, Sunne.

13 nov. Opp ½ 8. Kyligt. Kokte gröt. Jag och Anders åkte till Sunne över Brunskog och Ämtervik. Hittade fram till byggmästare Gustaf Nilsson, som blev med till den gamla parstugan "Ve Berg" i Östanås. Jag ville ha modell till restaureringen av Askersbygården, men "Ve Berg" var ombyggd i senare tid. Jag tog i alla fall ett par foto. Sen körde vi in till Sunne och sökte upp ombudsman Nilsson. Han bjöd oss på ett konditori, där resonerade vi om Askersbystugans återuppbyggnad. Sen åkte jag och Anders med byggmästarn till platsen för hembygdsgården och stakade och gjorde avvägning.

Anders och jag fortsatte opp till Uddheden varifrån vi körde ner på västsidan Rottnen till Mangskog, där jag besiktigade Folkets Husbygget. Pratade lite med Wikman. Hemma igen vid 4-tiden. Det var Anders som körde bilen, en Nash Lafayette, av årgång 1935 med plysch och gardiner inne i bilen.

1954

22 mars. Jag tog itu med beskrivning till källare för Sunne hembygdsgård.

20 april. Körde kl. 3 med sällskap av Anna-Stina (dotter) och "Malla" Högberg till Sunne, dit vi kom vid ½ 5-tiden. Vi drack kaffe på ett kondis. Sen körde jag till Ombergshea, där jag träffade riksdagsman Werner, ombudsman Nilsson, Nathan Hedin, byggmästare Nilsson m.fl.

Efter att ha sett på byggnadsplatsen och stakat ut för gården, (enl. Werners direktiv) diskuterades byggnadsfrågan närmare inne i tingsssalen. Werner var tyvärr mycket envis med sina moderniseringsidéer, och vi hade svårt att komma överens. Men Hedin understödde mig. Jag bröt upp strax före kl. 7.

20 maj. Opp ½ 8. Gott väder. Fick bilen från Clemerts kl ½ 11 och körde då till Mangskog. Hämtade Ola Där Nole (ledamot i Mangskogs hembygdsförening) med på resa till Sunne. Komna till Sunne hälsade vi på hos Nathan Hedin, som älskvärt nog tog emot oss och visade sitt vackra hem. Jag resonerade med honom om Askersbygården. Sen åkte Ola och jag ner till hotell Nilsson och åt middag. Jag ringde byggmästare Nilsson och stämde möte med honom på hembygdsgården. Han kom dit med sin medhjälpare, Olsson, och även infann sig köpingsingenjören. Vi gjorde avvägning och bestämde angående schaktningen och planeringen.

28 maj. Opp ½ 8. Sol och sommar. Lagade mig frukost. Då min bil ej hunnit bli reparerad tog jag taxi till Sunne.

Efter att ha hälsat på H.O. Nilsson på hans kontor, åkte jag opp till Ombergshea, där ingenting åtgjorts sen sist. Träffade sen målaren Gustaf Brask och åkte med honom till Nathan Hedin, som vi fick med oss till Askersby. Vi gick igenom huset och Brask undersökte målningarna i högtidssalen, som han åtog sig att konservera och reparera.

Efter att ha avlämnat Hedin i hans hem och presenterat Brask för H.O. Nilsson, bjöd jag Brask på kaffe på vidliggande kondis. Sen skildes vi åt och for var och en till sitt.

25 nov. Byggmästare Nilsson i Sunne ringde och ville ha mig till Askersbygården. Jag lovade komma på måndag.

forts. ☞

När Jon Orsan i Askersby. Foto: Ludvig Mattsson 8 oktober 1950.

29 nov. Opp kl. 6. Jag reste med tåget till Sunne 7.10. Framme i Sunne 10.04. Byggmästare Nilsson mötte med bil och körde mig opp till Ombergshea, där bygget besiktigades. Sen till ombudsman H. O. Nilsson och dryftade diverse frågor rörande bygget. Vi drack kaffe tillsammans på konditoriet intill. Sen gick jag bort till Nathan Hedin och resonerade med honom om spismur m. m. Gick till stationen och tog tåget 14.30 till Kil.

8 dec. Fick brev från Nathan Hedin angående kôvspis och trappor i Askersbygården. Jag skickade svar.

1955

14 febr. Opp kl 6. -10 grader. Åt välling, gick till stationen och åkte med tåget 7.10 till Kil och Sunne. Där mötte byggmästare Nilsson med bil. Vi åkte opp till bygget, som nu var uppfört till full höjd med takresning. Vi diskuterade div. saker och jag tog en del mått. Köpingsingenjören Olsson infann sig. Efter ca två timmar åkte jag med byggmästare Nilsson ner till ombudsman H. O. Nilsson. Vi drack kaffe och te på vidliggande kondis.

28 febr. Tog itu med ritning till innertrappa, skrev brev till riksdagsman Werner.

7 mars. Jag gjorde nytt förslag till wc i Askersbygårdens källare.

13 mars. Tog itu med ritningar till spisar för Askersbygården.

29 mars. H. O. Nilsson i Sunne ringde och inbjöd mig till taklagsfest i Sunne på lördag ½ 7 e.m. Jag lovade komma.

2 april. Reste med tåget 15.32 till Sunne via Kil. Tog en taxi till hembygdsgården där byggmästare Nilsson väntade mig. Vi gick igenom en del saker i bygget. Kl. ½ 7 samlades styrelsen med Werner i spetsen jämte arbetarna vid bygget, på Gästis, där det bjöds på kalas. Werner hälsade oss välkomna och Nathan Hedin talade om Askersbygården. Kl 10 upplöstes församlingen och jag tog in på mitt rum.

4 juli. Tog itu med ritning till veranda för Askersbygården.

5 juli. Cyklade till Sågudden och tog mått på verandan. Hem och fortsatte med verandaritningen till Askersbygården.

6 juli. Fick dörritning klar under eftermiddagen.

1956

18 mars. Gick till museet (Sågudden i Arvika) och antecknade färgerna på väggar, fönster, dörrar. Reste med tåget 12.11 till Kil–Sunne. Stötte i Sunne ihop med H.O. Nilsson och fick åka med honom upp till prästgården på Ombergshea, där komminister Magnusson med familj bodde. Ett synnerligen vackert hem. Där var en del främmande och det bjöds på kaffe. Nathan Hedin var där också. Vi gick sen till Askersbygården, numera kallad "Fryksdalsgården", där det hölls föreningsmöte under Oskar Werners ordförandeskap. En del frågor rörande gårdens färdigställande diskuterades och jag lämnade diverse anvisningar om färgsättning och belysningsarmatur.

Häradsskrivaren skjutsade mig till Hotell Nilsson, där jag åt middag i min ensamhet. Åkte hem med tåget kl. 20.48.

22 mars. Kl. 2 till Sågudden med broder Albert. Om ett par minuter kom de väntade resenärerna från Sunne: pastor Magnusson, kamrer Olsson, fru Söderberg och en herre. Jag visade museet för dem med särskild aktgivning på färgsättningar. Sedan åkte vi inåt stan för att besöka konsthantverksaffärerna. Hos "Stina i Tasere" bestämde man sig för en takkrona. Därefter åt vi lunch på Jössegården.

11 maj. Jag skickar stor interiörbild av "Gästabudssalen" till pastor Magnusson i Sunne.

När Jon Orsan i Askersby. Västra rummet på övervåningen. Foto: Ludvig Mattsson 8 oktober 1950.

26 sept. Opp ½ 8. Körde till Rottneros. Vackert väder, fastän . Framme vid Rottneros kl. 9.20. Togs emot av major Pålson och Edvard Jacobsson. Om en stund kom Gösta von Schoultz och dr. Andrén. Det bjöds på frukost, varefter samtliga åkte upp till Fryksdalsgården. Där mötte herrar H. O. Nilsson, komminister Magnusson, häradshövding Ramel och häradsskrivare Söderberg upp. Vi gick igenom gården ganska grundligt. Målare Brask höll på med restaurering av stora salen på nedre våningen.

Efter kort visit i tingshuset åkte vi tillbaka till Rottneros. Parken besågs. Sen åt vi lunch. Jag åkte med von Schoultz och Andrén till Mårbacka. Där såg vi bl. a. det fina "dasset", som ursprungligen funnits på Mellangården, men nu stod på Östra Gården.

1957

10 maj. Opp kl. 6. Åt välling. Körde kl. ½ 7 till Vikene och hämtade David Olsson med på färden. På Fryksdalshöjden råkade vi ut för snöglopp, som försvårade sikten. Komna till Sunne sökte vi upp Nathan Hedin, som blev med till Ombergshea och visade oss både samlingarna i tingshuset och Fryksdalsgården. Körde hem till Hedin och fortsatte färden östöver till Hagfors.

23 juni. Söndag. Låg till 10, då det regnade. Senare klarnade det dock upp så pass att jag beslöt att åka till Sunne kl. 12.15. Anders (sonen) var chaufför. Framme vid Fryksdalsgården träffade jag många bekanta: häradsskrivare Söderberg, Werner, Erling Ärlingsson, H. O. Nilsson, pastor Magnusson, landshövding Westling, Nathan Hedin med fru m. fl. Werner talade och hälsade välkomna. Musikkår spelade och sångkör sjöng. Westling höll långt, bra tal. Sedan delades det ut släktdiplom.

På väg till huvudgården för kaffedrickning träffade jag Gösta von Schoultz med fru och son. Efter kaffet stötte jag ihop med Artur och Solveig från Ängen och gick husesyn med dem.

Anders väntade mig vid bilen. Vi åkte till Gästis och åt middag. Sen till Sillegården och hälsade på Ida och Margit en stund.

I fädernas spår ...

BERIT FOLKESSON, REPRESENTANT FÖR LYSVIKS HEMBYGDSFÖRENING

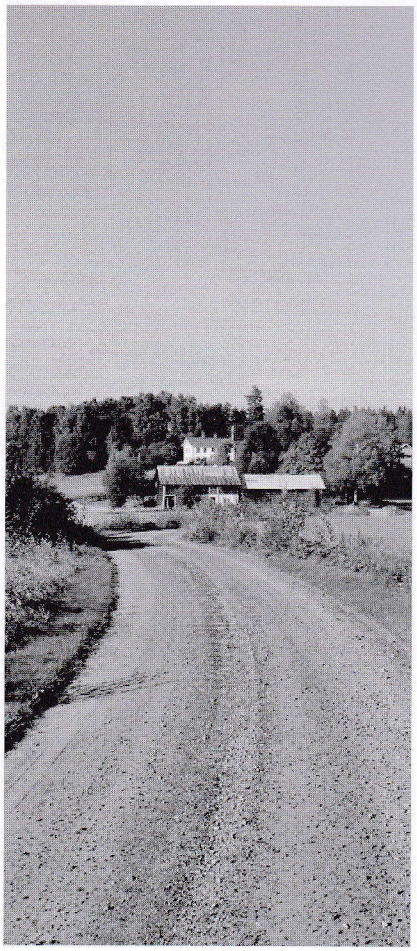

TYCKER DU OM ATT VANDRA? Tycker du om att se vackra vyer under din vandring? Är det spännande att hitta historiskt och kulturellt intressanta platser under tiden? Och är det en fördel om naturen är varierande och man kan stöta på såväl landsom sjöfåglar, bl. a? Den leden finns utanför knutarna, här i Fryksdalen. Den hittills kartlagda delen startar i Kils kommun, i Illberg och sträcker sig på östra sidan Fryken ända upp till Oleby i Torsby kommun. Historiska lämningar, bl. a ett stort antal gravrösen, visar att leden gått här åtminstone sedan bronsåldern.

DET BODDE ALLTSÅ människor i våra bygder ungefär samtidigt som pyramiderna i Giza byggdes. Till Egypten far vi för att se pyramiderna, men är knappt medvetna om att vi själva har spännande historiska lämningar! Vid Antonström och vid Sör i Gåårn i Ivarsbjörke liksom i Gunnarsby i Sunne har lämningar nyligen hittats efter boplatser som är ändå äldre, från stenåldern. Lämningar visar också att leden under ett antal hundra år använts som pilgrimsled och då sannolikt haft förbindelse med både Skara och Trondheim.

VAD KAN VI SE UTEFTER LEDEN? Från starten i Illberg går denna förbi Apertin över Välsäter mot Nilsby och Östra Ämtervik. I Gunnarsby nära Nilsby, liksom på flera andra platser längs vår fornled, hittar vi en växt från pilgrimstiden, pestskråp, som visar att det funnits munkar här. Vid Östra Ämterviks kyrka finns en kyrkoruin från medeltiden,

Ovan t. v: På flera platser längs leden, hittar vi en växt från pilgrimstiden, pestskråp, som visar att det funnits munkar här.
Ovan t. h: Leden genom Östra Ämtervik.
Nedan t. v: Leden fortsätter ömsom på den nuvarande landsvägen, ömsom efter den gamla grusvägen, som här genom Smedsby.

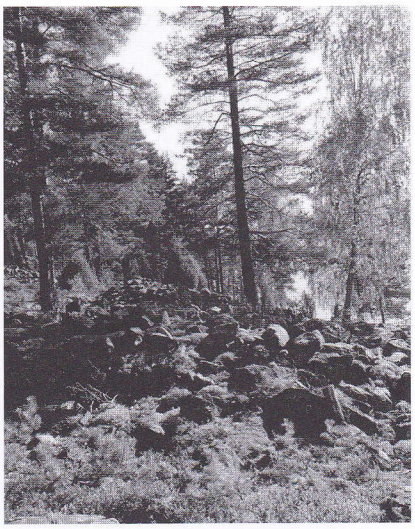

knappt synlig för ett otränat öga, men en viktig historisk lämning. Leden fortsätter ömsom på den nuvarande landsvägen, ömsom efter den gamla grusvägen.

VI FORTSÄTTER NORRUT, förbi Gylleby och Sunne mot Askerudsberget. Strax norr om Björkefors kommer du nära Fryken på en lång, mycket naturskön sträcka. Mitt emot Ivarsbjörke station ligger kyrkans vackra udde där det under sommarhalvåret är gudstjänster eller där man som vandrare kan stanna till och meditera. Leden fortsätter gamla vägen genom Lysvik och vidare åt norr utefter Fryken.

HÄR LIKSOM PÅ ETT flertal andra platser längs fornleden stöter man på gravfält, företrädesvis med de typiska rösena från bronsåldern. Sådana exempel är Bössviken, Hulta i Vitteby, Askerudsberget samt Lappnäsudden i Ivarsbjörke.

DEN GAMLA FÄRDVÄGEN går nära Fryken ändå upp till Oleby där kartläggningen alltså slutar. I den här korta beskrivningen har inget nämnts om alla platser med konsthantverk, kända författarbostäder och -gravar som passeras och inte heller något om naturvärden av intresse, men sådana finns det gott om.

BO ULFVENSTIERNA OCH DAVID MYREHED har tillsammans utforskat leden och tagit fram kartor och foton. Dessutom har två unga damer, Malin Grevillius och Åsa Hedström, i början av augusti 2014 vandrat hela sträckan och därvid tagit foton. Bo skall skriva en bok om alla fynd som hittats och dokumentera det redan kända. I våras tog Bo och David ett initiativ för att göra något mer av projektet. De samlade personer från hembygdsrörelsen i Fryksdalen, kyrkans representanter i de fyra berörda pastoraten och representanter för de tre berörda kommunerna. Frågan de ställde var:

Finns det intresse av att markera upp leden, få boken färdigställd och få fram informationsmaterial så att både lokalbefolkning och turister kan använda leden?

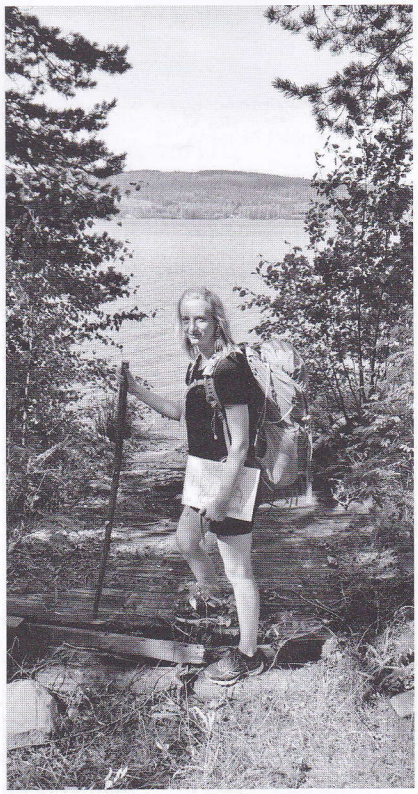

Ovan t. v: Vägen över Nilsbybergen.
Ovan t. h: Gravrösen från bronsåldern vid Hulta i Vitteby.
Mitten t. h: Lappnäs, Ivarsbjörke.
Nedan t. h: Bäcken, Ivarsbjörke.

forts. ☞

Vid etappmålet i Oleby.

Informationsmöte för allmänheten i Sunne bibliotek.

Den lilla arbetsgruppen har träffats vid några tillfällen och också haft ett informationsmöte för allmänheten i Sunne bibliotek. Vid detta tillfälle anmälde åtta personer att de var beredda att hjälpa till ideellt för att förverkliga projektet. Det finns helt klart ett intresse, men som vanligt behövs resurser, både för uppmärkning och för att färdigställa material. Och vi har ett stort jobb för att intressera entreprenörer och befintliga företag efter leden att erbjuda kost och logi till vandrarna.

De som vandrar bör räkna med 4–8 dagar för att gå hela sträckan och vill man inte bära med sig eget tält behövs ett större utbud av matställen och logi. För dem som inte orkar vandra finns möjlighet att besöka många av de historiska platserna med bil och att gå bara en liten sträcka. Och med cykel tar man sig fram hela leden om man föredrar cykel framför vandring.

Arbetsgruppen jobbar vidare med att få en fastare organisation av ledningen och med att få fram resurser.

– Detta är en alltför bra idé att inte förverkliga, så jobbet går vidare.

Förnimmelser över Fryken

Nu står Fryken redan brud
klädd i slöja utav dimma
och strax i hennes djupblå skrud
syns månespegeln simma
Här ska bröllop stå i natt
mellan spegelbild och himmel
Båda smyckade av silverskatt,
av månens ljus och stjärnors vimmel

Skogarna står tysta runt omkring,
sträcker på sig för att se
De talar men de säger ingenting
fast de vet vad som ska ske
Här ska bröllop stå i natt
men det händer i det tysta
Någonstans ifrån hörs sång och skratt,
någonstans blir båda kyssta

Ännu ligger dimman över sjön,
men nu dagas det i öster
Gryningsljuset nuddar gran och rönn,
fågelsång ger skogen röster
Här har bröllop stått i natt
dolt av skogarna och bergen
Fryken ligger tyst, hon småler glatt
och klär sig himmelsblå till färgen

© Hanna Myrehed

Skjötselkontrakt

Jag Olof Olsson i Södra Aplungstorp åtager mig, att under ett års tid, räknadt från 1:a januari 1879 till samma datum 1880, föda och kläda min svägerska myndlingen Johanna Nilsdoter emot en ersätning af Aderton Kronor hvilka jag Nils Nilsson i Backa i egenskap afförmynda förbinda mig att vid skjötsel livets slut utbetala af myndlingens hos mig innestående medel, enär fadern Nils Olsson, har att betala andra hälften, emedan hela försörgningen är beräknad till 36 kronor. Sålunda uppgjort och med förestående förklarar vi oss fullkomlikt nöjder.

Södra Aplungstorp den 11 januari 1879.

Wittnar

Jonas Nilsson

Nils Nilsson Backa
Olof Olsson
S:a Aplungstorp

Enligt efter skedd utlysing från V:a Emterviks prädikstol för att bort aukordera omyndig flicke barnet Johanna Nilsdoter i Södra Aplungstorp på ett årstid räknat från den 1 januari 1876 till samma tid 1877 och skall barnet försörja och hafva behöfliga kläder af så väl bätter som sämre kläder efter som behofvet fordras, och skall barnet hållas i skolan hela läse tärminen så att icke barnet får utan förfall ute blifva och stanade för lägsta anbudet, Olof Olsson i Aplungstorp, med 20 kronor för året barnets egen andel.

Södra Aplungstorp den 4 januari 1876.
intygas
Per Nilsson i Bäckebron
med förestående kontrakt förklara vi oss till alla delar nöjda.
Olof Olsson i S:a Aplungstorp
Nils Nilsson i Backa
Lagaförmyndare

Full hôvv i tanker

Full hôvv i tanker
hôrt ja än går å vanker
ôm ja går ätter Bräckvägen fram
äller in, ilag mä hunnhår å damm
så finns dä där i hôvv på mej
dä ä väldit intressant, ska ja sej dej

Vi ska gör e bok ôm bygda vår
dä som ha vôrt, både idag å igår
ta fram dä gammel som int länger finns
så att ätter-världen kommer ihôg å minns

Dä ä se myck som en gang ha vôrt
både – fôlk – arbet å litte å nô hôrt
som nu bar finns på fotografi
å allt datta ska vi ta å sammel i

Sammel i, e bok utav sällan skådat slag
som blir gôr intressant, dä vet att ja
så du som nô ha hatt mä bygda å gjort
ska vet att dä ä väldit stort

Vi ska ta mä ända frå 45:a te Gettjärnsklätten
alla stôger å Gyda den jätten
så ta nu å tett i låder å vrår
e sjutusan te bok ôm bygda vi får.

Pia i Bräcka

Hos Selma Lagerlöf 3 mars 1927

Tredje gången gill, heter det. Två gånger hade jag försökt och misslyckats, ändock att jag hade viktigt ärende. Först var det med Linus, han skulle ringa och fråga om vi fick komma, men då passade det inte, för där var visst främmande. Så var det Paul Nilsson (Piltz), som också hade ett ärende: vi skulle komma en annan gång! Då vart jag arg, nästan, och tänkte:

– Tredje gången blir aldrig för nu vill jag inte längre!

Jag vill inte trängas med danska turister och svenska skolklasser. Tänkte nästan med triumf på hur jag som gammal skulle berätta för barnbarnen att jag icke varit hos Selma Lagerlöf fast vi varit så gott som grannar ett halvt liv – bara Fryken mellan oss.

Men hur det nu var så tog jag mitt "ärende" med när jag skulle till Ö:a Ämtervik på pensionssammanträde, i tanke att det möjligen kunde bli tid att ta hemvägen över Mårbacka och möjligen kunde det passa att titta in. Det kunde ju inte gå värre än slå fel!

Tid blev det och jag sa till Harald Schullström när sammanträdet var slut, att jag nästan tänkt "hälsa på Selma".

– Det kan du gärna göra, säger han med påfallande allvar.

– Ja, jag har ett verkligt ärende: så och så.

– Ja, du blir SÅ vänligt mottagen, det är säkert.

Och så förtalade han om hennes stora vänlighet och frikostiga gästfrihet mot alla sockenbor. Hur han aldrig kunde komma dit utan att bli bjuden på något. Och hur hon en gång yttrat till honom att hon skulle bli verkligt ledsen ifall inte hennes sockenbor tittade in på Mårbacka när någon anledning funnes.

Men han berättade om påträngande turister som gjort den skamligaste åverkan på väggar och möbler samt på träd och buskar i trädgården. Hon visste ingen annan råd än att spänna en kedja över vägen fram till trappan.

Hon kunde aldrig i fred visa sig ute utan var ständigt utsatt för plågsam och närgången korseld av kameror. Detta hade tvingat henne till självförsvar och då kom kedjan till.

Nu var det den 3 mars kl. var 4 på eftermiddagen, min skjuts höll in vid stora trappan ty här syntes ingen hindrande kedja.

Det visade sig att dörrarna var låsta och att ingen ringklocka fanns. Jag ruskade försiktigt, som på känn, men ville ej direkt knacka. Tänkte att någon ser mig väl genom dörrens glas. Men det dröjde. Då kom en flicka förbi, på väg till flygeln. Jag frågade om Dr. Lagerlöf var hemma?

– Jo!

När flickan varit inne köksvägen och kom tillbaka frågade jag om ingen skulle vilja öppna?

– Jo, de öppnar nog, men fröken dricker just kaffe nu!

Jag fick vänta en rundlig tid och gick fram och åter på stora trappan då plötsligt en jungfru visade sig och jag släpptes in.

Jag hade tagit av överrocken och lagt ifrån mig paketet samt steg uppför trappan (som jag konstaterade var av ek). Från den lilla övre hallen såg jag in till vänster i en salong med Gustavianska möbler samt rätt fram ett annat rum, där en bokhylla skymtade. Förmodade att det var dr. Lagerlöfs arbetsrum. Därifrån kom hon mig till mötes och hälsade och bad mig stiga in (i rummet till vänster) Hon satte sig och gjorde en gest åt mig att ta plats.

Hon föreföll tystlåten och en smula trött – som hon alltid gör, syns det mig.

Jag drog genast fram mitt ärende: *Sunne-Boken*, den jag ville be henne skriva en biografi eller dylikt i över major Noreen. På min fråga om jag fick lov att visa boken nickade hon jakande. Då jag reste mig för att gå ner i hallen efter den gjorde hon en ursäkt för att hon lät mig gå ensam ner:

– Men jag har svårt att gå, förklarade hon.

När jag lämnat henne boken började hon visa ett påtagligt intresse, bläddrade, läste halvhögt samt frågade här och där rörande innehållet och avsikten med anteckningarna varav boken är sammanställd.

Så kom hon till Östanås, stamgården för släkten, läste, nickade igenkännande och berättade:

– Schiwedius hade tagit sig namnet men efter vad? Jag förmodade Skifed i Forshaga? Ja, det hade man gissat på. Han tog livet av sig men av vad anledning hade hon aldrig hört och sedan ville ej barnen bära namnet utan kallade sig Lagerlöf. Anrep hade utforskat släktens historia.

Vi kom att tala om ortnamn och hon uttryckte därvid att hon icke obetingat satte tro till forskarnas uppgifter om namnens härledning. Jag hade nyss nämnt min avsikt att söka få professor Noreen att skriva om byanam-

nen – som nu t. ex. Mårbacka! Att det skulle komma av växten måra? Då trodde hon för sin del annorlunda. Det hette för resten inte "Mårbacka" från början, utan "Moarbacka". Hade det inte sitt namn av de tallmoar som funnits och ännu som rester kunna spåras? Jag frågade:

– Fanns här någon sandmo?

– Jo, var man grävde var det sand! Fast ovanpå var det ju mylla lyckligtvis, eljest hade det aldrig lönat sig att odla.

Ja, nog föreföll mig hennes tydning av namnet ha sannolikhet för sig, sa jag henne. Nu kommo vi in på topografien och på den första bebyggelsen, på den sammanhängande sänkan öster om Fryken och på Trapa natnas-fyndet. Selma var påtagligt intresserad och lät mig berätta. Hon påvisade att den av mig nämnda sänkan från Bada i Fryksände till Östra Ämtervik i verkligheten fortsatte ända till Kil.

Nu vågade jag fråga om *lerhelgonen* och vilken tradition rörande dess inventarier etc. som låg där bakom.

– Det var en tradition från Klarälvdalen.

Hon sökte namnet och gissade på Ransäter – där det skulle hänt att de kastat ut i älven helgonabilderna, som naturligtvis varit av trä och inte av lera. Hon hade bara lokaliserat traditionen.

Här fick jag anledning att berätta om *Bobergstapeten* med bilden av Sunne gamla kyrka samt min brevväxling med professor Kjellin i saken. Då berättade hon om pastor Svenssons forskningar och att hon haft till låns hans samling av tidningsurklipp om bl. a. bemärkta personer i Fryksdalen.

Jag hade blivit ivrig och glömt tiden helt. Dr. Lagerlöf hade tydligen gjort detsamma. Nu reste jag mig bad om ursäkt för att jag så länge upptagit hennes dyrbara tid.

– Det här var ju så intressant, svarade hon.

– När får jag återkomma om *Sunne-Boken?*

(Hon hade på min framställning vid samtalets början svarat att det kommer att dröja länge innan jag får tid med en sådan sak, emedan jag håller på med något som måste vara klart inom viss bestämd tid).

– Det blir kanske bäst att jag säger till när jag får tid med det, sa hon. Jag tackade för löftet, bugade mig och gick.

– Tack för besöket, sa hon, när jag vänt mig om för att gå.

Jag bugade mig på nytt och försvann utför trappan.

Nedkommen i hallen upptäckte jag först vildgåsen-Akka, som stod uppstoppad i entrén. Tyckte bara den icke borde haft sin zoologiska etikett på fotbrädan, det vet ju alla att det är Akka från Kebnekajse!

Under samtalet hade Dr. Lagerlöf resonerat om hur hon borde skriva om Noreen och jag antydde hur jag tänkt mig hennes inledning till boken. Hon kände honom egentligen inte lika mycket från barndomen, som hon kände hans bror Adolf. Jag nämnde då manuskriptet till major Noreens memoarer, vilket hon kände till och haft till låns. – Därur kunde man ju ta en hel del, ty där fanns intet som ej kunde publiceras.

Skulle hon skriva kort eller långt? – Det överlät jag helt till Dr. Lagerlöfs eget bedömande. Hon upprepade att det ej kunde bli tid på länge med saken, men hon skulle säga till. Så tog jag boken med mig och gick.

Under samtalet om kyrkorna och om våra fornminnen yttrade Dr. Lagerlöf bl.a:

– Jag vet att herr Hedin samlat en hel del och sysslat mycket med bygdens historia.

– Ja, jag hoppas att det kommer till nytta någon gång i tiden, om det också inte blir jag som får ordna och offentliggöra materialet. Alltid blir det väl någon som får glädje av förarbetet.

När jag kom hem och berättade var jag varit så blev mina flickor eld och lågor.

– Har pappa varit hos Selma Lagerlöf? ropade Karin och Greta på en gång och jag måste detaljerat berätta om allt som talats och om hur det varit ute och inne – fast det sista visste jag ej mycket om då jag bara sett Akka från Kebnekajse.

Nedtecknat i Torsby den 7 mars 1927
Nath. Hedin.

Sunne Boken utgavs av Sunne hembygdsförening den 12 jan. 1987.

I presentationen av boken står följande:

I avsikt att söka förmå Dr. Selma Lagerlöf att skriva en ingress till boken, närmast tänkt som en levnadsteckning över författaren, som varit hennes ungdomskamrat, insattes före texten ett antal lösa blad. Vid besök på Mårbacka av undertecknad år 1927 lovade Dr. Lagerlöf också att skriva en sådan ingress. Hon lovade säga till när det passade henne, men detta blev aldrig verklighet.

Köpmangården Sunne 15 oktober 1957
Nathan Hedin

100-årsjubileet – en stor succé

TEXT OCH BILD: INGEGERD LÖWGREN-JANSSON

EN STRÅLANDE DAG I JULI var det fest på Sunne järnvägsstation då Bergslagernas Järnvägssällskap, Sunne hembygdsförening med stöd från Sunne kommun, firade Fryksdalsbanan Kil–Lysvik 100 år.

DET BJÖDS PÅ UNDERHÅLLNING av lokala förmågor på stationen och man fick åka sträckan Sunne–Lysvik–Sunne–Bäckebron–Sunne, hela dagen. Man kunde äta en enkel måltid på tåget och känna trivsel under resan. Tågpersonalen var klädda i gammaldags kläder.

DET FANNS MYCKET ATT SE och göra denna varma julidag. Alla var nöjda och glada. Många utifrån kommande gäster ville vara med och fira och alla var överens om att dagen blev en succé.

Fem generationer järnvägare i samma släkt

INGRID SUNDSTRÖM, LAXÅ. BARNBARN TILL CARL MAGNUS JERNEHED.

Följande text är tagen från tidningen *Fryksdalens järnvägare* nr 1. Carl Magnus Jernehed i Sunne är en vital man på 79 vårar, som utan överdrift kan sägas ha järnvägen i blodet. I fem generationer har släkten arbetat vid järnvägen – en av hans söner, hans far, farfar och farfars far. Äldste brodern har varit banmästare i Kristinehamn, den yngste banmästare i Kil. C M Jernehed går alltid sist på tåget, han låter alla andra stiga på först och inte förrän tåget börjar rulla kliver C M Jernehed på. Till och med efter sin pensionering håller han på detta.

I AUGUSTI 1913 började Carl Magnus Jernehed sin egen järnvägsmannabana som bromsare på Fryksdalsbanan. Två år senare avancerade han till stationskarl i Sunne och 1928 blev han konduktör. 1952, året innan Fryksdalsbanans ånglok byttes ut mot rälsbuss, var det pensionsdags. Och visst har allt förändrats på Fryksdalsbanan, berättar han.

– Förr var stationerna den verkliga samlingspunkten, det var livat och glatt jämt. Och inte gjorde det något om vi råkade vara försenade en timma, folk väntade gärna. När banan var klar gick första tåget till Torsby 5.20 på morgonen. Enligt tidtabellen skulle vi vara framme 9.47, men ofta kom vi dit först vid 12-tiden på dagen. Numera tar sträckan bara två timmar. Och många passagerare hade vi alltid. När det var marknad i Torsby 1918 hade vi över 2 000 personer på ett enda tåg och ett tiotal kreatursvagnar. Men den verkligt stora passagerarströmmen hade vi under sista världskrigets mobilisering, då det gick speciella permittenttåg varje dag.

GIVETVIS ÄR DEN GAMLE järnvägaren bedrövad över Fryksdalsbanans nedläggningshot, men han är helt övertygad om en lyckosam förändring. Vägarna håller inte för godstrafiken i längden och då kommer Fryksdalsbanan till heders igen.

– Stirra er inte blinda på antalet passagerare, utan redovisa person- och godstrafiken tillsammans lyder hans råd till SJ, då blir resultatet mera rättvist. Och låt inte bussarna konkurrera ihjäl järnvägen!

MORFAR SKULLE VARIT LYCKLIG om han vetat att man nu har firat Fryksdalsbanans 100-årsjubiléum, med pompa och ståt på sträckan Kil–Sunne–Lysvik. Att Bergslagernas Jernvägssällskap och Sunne hembygdsförening med stöd av Sunne Kommun anordnade en festlig dag med riktigt gamla ånglok och vagnar, som körde massvis med folk mellan sträckorna den 27 juli 2014. Men jag, hans barnbarn i Laxå, kom hit tillsammans med min man Leif och fick uppleva detta.

Bilden: Sex herrar ur KFJ:s personal intill tåget på Sunne station.
Fr. v: Stationskarlen Anton Andersson, Fritz Johansson, senare stationsföreståndare i Oleby, kontorist Alf Andersson, konduktör Carl Magnus Jernehed, Anton Helin och en okänd. Bilden är troligen tagen 1914. Från Bertil Svenson.

Sunne Manskör – en pigg 137-åring som klev ner under "Spangbroa"

– Men dä va da dä, som käringa sa när gôbben stre om fôr i tia.

I *Karlstads-Tidningen* den 2 december 1933 intervjuades bankkassören och manskörssångaren L.M. Westergren från Brårud i Sunne. Det var hans 75-årsdag och sångarkamraterna var samlade i Bråruds-hemmet. Som en parentes: Westergren och hans maka hade också en tid varit föreståndare för vårdhemmet Bergskog.

L. M. Westergren.

Jonas Görling.

Överflöd på förstatenorer

Intervjuaren"Axo" fick sig till livs många roliga episoder från Sunne Manskörs första tid. Manskören grundades 1877 och leddes av sångentusiasten och kantorn i Sunne kyrka, Jonas Görling. Görling var även skollärare och tjänstgjorde en tid i Södra Borgeby.

Westergren berättade: Intresset för körsången var enormt och tänk vad vi hade roligt på övningarna. Jag kan förresten nämna en liten detalj: Jag sjöng 1:a tenor men blev nedflyttad till 2:a tenor på grund av överflöd på 1:a tenorer. Det är annat nu (på 30-talet) då en god tenor knappast går att uppdriva.

"Spangbroa"

– Apropå övningar så minns jag en sådan som hade sina poänger. Vi skulle sjunga i Södra Borgeby och voro på väg dit. Det regnade och som vi gingo till fots blevo vi liksom lite fuktiga. Plötsligt kom någon att tänka på att en av sångarna nog behövde "stämfilas" en smula. Kören – jag tror en dubbelkvartett – kröp under den s.k. Spangbroa. Görling tog fram sin stämgaffel och där övade vi av hjärtans lust medan regnet skvalade ner. Det gick bra och när vi till slut kröpo fram kunde vi våra stämmor ordentligt ...

Westergren berättade också om en sångarfärd till Västra Ämtervik. Resorna företogs oftast med lånad häst och vagn. Vi det här tillfället var publiken fåtalig och inkomsten blev endast 6:50.

– Vi sutto och funderade hur vi skulle placera medlen, ty det räckte inte på långa vägar till hemresan. Då hittade någon på att vi skulle dricka kaffe för pengarna och sedan gå hem, vilket vi också gjorde, trots att vi hade 16 km till Sunne.

I manskörens kassabok fanns på den tiden en utgiftspost på 4 kr till medicin. Både revisorer och körmedlemmar krävde en förklaring, men kassören teg.

– Dä står medicin, å da ä dä medicin.

Trettio år senare omtalade han dock att medicinen var punsch.

Kort historik

Sunne Manskör är den äldsta i Värmland. Som tidigare nämnts bildades kören 1877 av klockaren Jonas Görling. Från början var det en dubbelkvartett som snabbt utökades.

Kören av idag har en verklig trotjänare i tenorstämman, nämligen Verner Ingemyr som varit medlem i 71 år, solosångare, ordförande under en tid och numera allt i allo.

Åter till den historiska återblicken. Under Görlings ledarskap företogs flera konsertresor bl. a. till Jubileumsutställningen i Stockholm 1897. Då leddes de samlade körerna av Gunnar Wennerberg, Gluntarnes upphovsman. I augusti följande år blev det sångarfest utan like i Sunne. En hundramannakör sjöng inför en fullsatt kyrka.

Efter festkonserten samlades sångarna till gemensam middag med dukade långbord på den s. k. Ängen. Där hölls många och granna tal och sången ljöd till långt in på natten.

Denna sångarfest blev upptakten till bildandet av Värmländska Sångarförbundet.

JONAS GÖRLING var en eldsjäl och ledde kören ett trettiotal år fram till 1907. Sonen Daniel tog sedan

Värmländska Sångarförbundets fest i Sunne 1902.

Ryska kören.

vid och därefter Karl Lindkvist, en sträng lärare och utmärkt tenorsolist. Vid 70-årsjubileet 1947 hade kören ett 20-tal medlemmar och dess ledare var organisten Wilhelm Roth.

UNDER LÅNG TID på 50- och 60-talen hade David Jansson hand om taktpinnen. Det var tidvis blandad kör vid de olika soaréer som förekom ute i bygdegårdarna och man minns särskilt "den ryska kören" med balalajkor och Kobben Larsson som primus motor.

GUNNAR WILLEBRAND var en populär underhållare i många sångsketcher ofta tillsammans med Ge Ess. Utbytet med Løitens Sangforening gav vänskapliga kontakter för många år framåt och skapade en ny repertoar med bl.a. *Naar fjordene blaaner*, *En sangers bön* samt *Landkjending*.

ÅR 1973 kom musikdirektören Lars-Erik Wistrand från Stockholm och tillträdde tjänsten som organist och körledare i Sunne Kyrka. David i Borgeby föll på knä och bönföll maestro Wistrand att ta över dirigentskapet för manskören. Det gjorde han utan tvekan och han kom att leda kören på ett förnämligt sätt i nära 40 år.

Sunne Manskör med W. Roth som ledare.

ÅR 1977 FIRADES 100-årsjubileum med pompa och ståt och högtidstalet hölls av Sunnes kommunalkamrer Fred Ödman. Det jubilerades lite då och då och år 2002 fick Maestro Wistrand mottaga kulturpriset till Göran Tunströms minne och vid firandet av körens 125-årsjubileum samma år var Mats Backlund och Felix Egegren solister.

ÅR 2007 var det dags igen med jubileumskonsert på Hotell Selma Lagerlöf. Allan Weiberg var gästdirigent och Mats Backlund solist. År 2011 blev manskören dubbelt uppmärksammad: först kulturpriset till Göran Tunströms minne och sedan Lions kulturstipendium.

VID MANSKÖRENS 135-årsjubileumskonsert deltog Sunne kyrkokör, som är ett år yngre, och samtidigt hyllades och avtackades Lars-Erik Wistrand för lång och trogen tjänst.

forts. ☞

Nya grepp – Spektakel

Enligt tradition framför manskören sina vårsånger på Valbogsmässoafton vid kyrktrappan och uppe vid hembygdsgården. Men tankar om förnyelse och om möjligheten att lätta på den traditionella köruppställningen har lett till ett antal lustspel med mycket blandad repertoar men med en bibehållen röd tråd. Att ett antal damer deltagit i föreställningarna har bidragit stort till framgångarna.

FÖLJANDE LUSTSPEL (divertissiment) har framförts: *Utflykt med C. M. Bellman i glädje och sorg,* mestadels Bellmansånger. Sunne Manskörs *Sjöbusespektakel,* musik av P. Ramel, E. Taube och C. M. Bellman m.fl.

Kavaljerna på Ekeby och dansen kring Lövens långa sjö, huvudpersonerna var Majorskan, Gösta Berling, Sintram och Svennis, m. fl.

Charterresan till Friggas dal – de grekiska gudarna/gudinnorna besökte Fryksdalen.

Nästa år kanske vi hamnar i Frödings fotspår ...

Bernt i Borgeby, körledare.

Sjöbusespektaklet.

Charterresan till Friggas dal.

Om säterbruket i Sunne socken

– presentation av författaren Joh. W. Jansson och hans skrift

Fram till mitten av 1930-talet höll häradsrätten sina ting i den gamla Tingsgården i Åmberg, där Johan Jansson således verkade under den tidigare delen av sin tid som nämndeman.

Nämndeman Jansson var kulturellt intresserad och ivrade för att den gamla bondekulturen inte skulle falla i glömska. På Sunne hembygdsgård har vi ett påtagligt exempel på detta – den gamla skvaltkvarnen som han skänkt till föreningen. Ett annat exempel på Johan Janssons kulturintresse är skriften *Om Säterbruket i Sunne socken*, som han utgav år 1957. Jag ämnar här presentera denna skrift och väljer att ordagrant återge vissa delar av den. Det får bli dels *Förordet*, dels kapitlet om *Maggeby hemmans sätrar*, och även en kort beskrivning av säterstugan. Skriften, ett häfte på 23 sidor, finns att tillgå på Sunne hembygdsgård och hos Lennart och Birgitta Persson i Maggeby. Birgitta är Johans dotterdotter.

David Myrehed

Förord

Undertecknad har upprepade gånger av Sunne hembygdsförening blivit anmodad att skriva något om sätrar och säterbruket i Sunne socken. Ämnet är rätt intressant och som säterbruket nästan fullständigt upphörde på 1920-talet kan det snart falla i glömska. Mina föräldrar berättade ofta om säterbruket i deras barndom, och själv har jag från min tidigaste barndom ofta varit med i sätrarna. Och sedan som bonde hade jag kreaturen i sätrarna i många år till 1924.

Det är därför om Maggebysätrarna, som jag bäst känner till, som dessa rader mest kommer att handla. Men då det i stort sett var samma förhållande och bruknings-sätt som gällde i övriga hemman med sätrar här i Sunne, torde det kunna gälla hela Sunne.

För att rätt förstå betydelsen och nödvändigheten av detta allmänna säterbruk, bör man först beröra det allmänna tidsläget och det förhållande som tidigare varit rådande inom jordbruket och mjölkhanteringen. Och den utveckling som skedde under 1800-talet.

Maggeby, Sunne i mars 1957
JOH. W. JANSSON

* * *

Maggeby hemmans sätrar

Maggeby hemman hade Östra Magggebysäter och Västra Maggebysäter. De ligga helt skilda, östra Maggebysäter ligger öster om Gårdsjö eller Gålserud som det även kallas och gränsar i öster till Ransjön, i norr till Prostskogen och i söder till Bråruds skogen. Västra Maggebysäter ligger väster om Gårdsjön. Sätrarna lågo på östra skogen och hade varit 10 st.

Framsätrarna som varit 6 stycken och lågo i dalgången norr ut från Gäddtjärn, därav 3 på östra och 3 på västra sidan om Gäddtjärnsbäcken.

Arvstugsätern låg öster om bäcken. Den hade varit av äldre typ, som senare moderniserats med golv och undertak och fönster. Den användes sista året 1920, sätern ägdes då av Oskar Persson, Maggeby. Sista säterkullan var trotjänarinnan Maria Nilsson, född 1850, död 1921. Sätern revs omkring 1924.

Lillstugesätern står kvar ännu. Den byggdes 1847 och är av yngre typ (den gamla sätern var av äldre typ, den flyttades ned i sätervallen till loge och lada till 1933). Sätern användes sista året 1924. Sista säterkullan var Katarina Jansson, född 1847, död år 1938. Sätern ägdes då av undertecknad J. W. Jansson. Nuvarande ägaren är Erik Västlund, Maggeby. Sätern som ligger högt, med sluttning västerut, användes nu som vinterbostad för skogskörare och huggare.

forts.

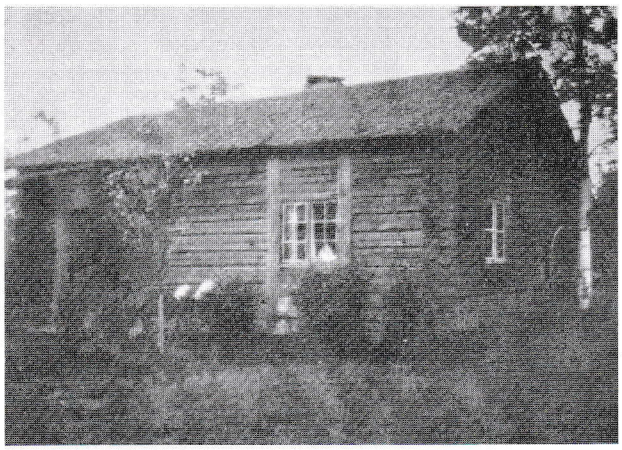

Lillstugesätern för omkring 90 år sedan ...

... och i dag.

Jenssätern var av yngre typ, den låg endast ett stenkast nordost om den förutnämnda sätern, den användes sist året omkr. 1890 av Erik Jönsson, Maggeby som arrenderade fastigheten då. Den revs av nye ägaren Olov Jansson 1902.

Gärdsätern, som låg i backsluttningen väster om Gäddtjärnsbäcken, var av äldre typ med ingång på norra gaveln. Hade ej innertak eller fönster, utan små gluggar, hade jordgolv och nävertak. Den användes sista året 1911 av Per Olsson, Maggeby. Den revs sedan. Sista säterkullan var Julia Persson, Maggeby.

Skabbsätern hade legat norr om gärdsätern, den blev riven omkring 1860, men på sätervallen skördades hö av ägaren Nils Sundqvist till omkring 1903.

Tomtsätern byggdes år 1898 och den gamla blev då riven. Dåvarande ägaren var Jan Jansson, Maggeby, född 1834, död 1920. Jan på Tomta och hans hustru Britta hade i många somrar en fridfull tillvaro i Tomtsätra. Oskar Jansson använde sätern regelbundet till 1920 och därefter mera tillfälligt. Den är numera vinterbostad för skogskörare och huggare och äges av Erik Oskarsson, Maggeby. Sista säterkullan var Anna Jansson, hon slutade på 1930-talet.

Källsätern låg nordost om "framsätrarna", nordväst om sågdammen. Den blev riven omkring 1890 av ägaren Nils Jansson, som flyttade den hem till gården, till magasin. Längre öst på skogen lågo de "östra sätrarna". De voro 3 stycken.

Myrsätern var mycket gammal men av yngre typ (undertecknads fader, Jan Jansson, var som barn vallpojke där 1848. Härom mera längre fram i denna skildring). Den användes som säter regelbundet av Emil Larsson, Maggeby, till 1926, därefter mera tillfälligt. Hans moder Britta Jansson var säterkulla i många år. Sista säterkullan var hans syster Emma Larsson. Säterstugan blev riven år 1933 och uppförd till fiskarstuga vid Ransjön norr om Falltorpet.

Bergsätern var av yngre typ, den låg endast ett stenkast söder om Myrsätern och användes av Nils Asker till omkr. 1904. Den blev riven några år därefter.

Systesätern låg omkring 50 meter söder om Bergsätern, även den var av yngre typ men hade dörren mitt på norra långsidan med en förstuga på utsidan. Den användes tidigare i många år av dåvarande ägaren Jonas Nilsson, Maggeby, och sedan av nye ägaren Per Olsson till omkring 1904. Den stod sedan öde till omkring år 1915 då den blev riven av Erik Jansson.

Dessa 3 sätrar, de s. k. östra sätrarna, lågo på en liten ås, som sluttar mot väster och norr mot dalgången med sågbäcken, som går ut i Ransjön vid Pipartorpet.

Maggeby hade även mindre skogsskiften väster om Gårdsjön, Västra Maggebysäter. Dessa användes på 1800-talet och början av 1900-talet till samfällt bete för fåren med tillsyn av någon där boende gumma. På 1800-talet av Laller-Stina, som var maka till Laller-Nils, vilken hade tur med metning i Gårdsjön och som ofta var tillsammans med baron Sten Raab på Mårbacka (det gick många roliga historier om deras fiskarbragder). Fårskötare var sedan Spätt-Kajsa i många år. Hon bodde i en liten stuga vid Östra Ämterviks rå, vid Gårdsjön.

Det påstås att några av bönderna i Maggeby tidigare även haft sätrar där och haft kreaturen där åtminstone någon tid på hösten. Hagmarkerna användes även till bete för hästar. Det finns även bondeegendomar i Västra Maggebysäter, som hör till Maggeby hemman.

Joh. W Jansson

Olika typer av säterstugor

Den äldre typen.

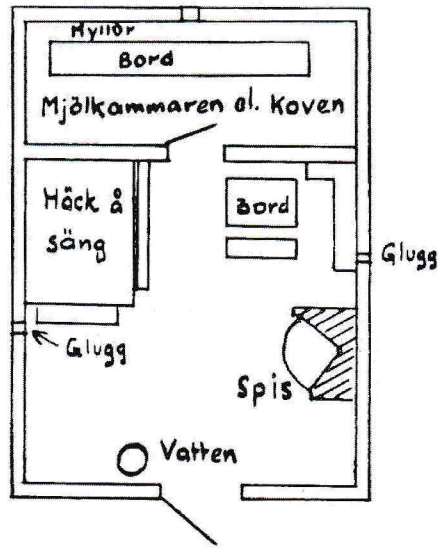

Den yngre typen.

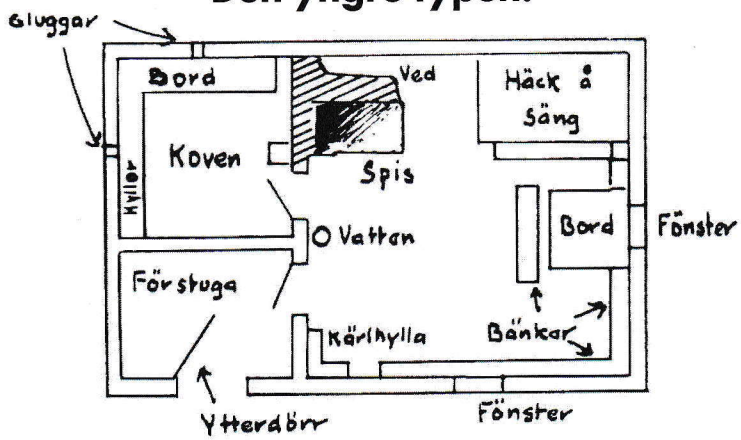

"Två Askersbypojkars liv"

Utdrag ur boken av Åke Jansson, född på Bostället i Askersby, nu boende i Stockholm.

DENNA SAMLING friska teckningar med sina ömsinta bildtexter gjordes av min son Pål, när han var 6 år gammal, till hans farmors, Lydia Jansson, 80-års dag 1967. Jag hade då berättat om min barndom hemma i Askersby utanför Sunne i Värmland.

Mycket av livet på landet kan ju berika ett barns sinne. Men vi syskon hade nog lite extra stora möjligheter tack vare våra föräldrar. Dels fick några av oss vara med mamma när hon vikarierade som lärarinna i några av Sunnes avlägsnaste utbyar och dels var det pappa som väckte vår fantasi med sitt mångsidiga kunnande när det gällde snickeri, mekanik, frukt- och biodling m. m.

De flesta upplevelser delar jag med min två år yngre bror Gunnar. Nu på hans födelsedag vill jag säga: "Har den äran ...! Gunnar, visst hade vi roligt! Låt oss i kortbyxorna uppleva våra äventyr på nytt!"

Tänk ...

att under kalla vinterdagar få hålla till i värmen i snickarboa i en lukt av hyvlad furu, benlim, schellack och polityr. Då du och kusinen Greta, trampade svarven åt mig och jag fick svarva ljusstakar av råa alpinnar.

att få pappas hjälp att få medhuvudet på skidorna påbättrat med det heta böjjärnet och att få skidorna vallade med blåslampa och tjära.

att få en ettöring extra någon gång till två halvöreskola när man skickades iväg den långa vägen till handelsboden för att köpa jäst för fem öre.

att en aprildag gå förbi rökburen där den låg uppe i berget. Känna röklukten av enris och veta att en av skinkorna var vår.

att storebror Sven helt sonika cyklade den långa vägen till Gårdsjön för att med ett metspö fiska upp någon abborre eller mört, när man låg där som konvalescent och längtade efter fisk.

att minnas sommaren när jag darrbent kom hem från lasarettet och blev dragen i den gröna kärran av femåringen Gunnar.

att i ladan vid avbrottet i tröskningen få höra grannen, gårdfarihandlaren och levnadskonstnären, sjunga skillingtrycket om *Pintorparfrun*, som togs av djävulen för sitt skräckregemente *"i Södermanland på sitt slott Eriksberg ..."*

Innan proppen vid transformatorn blev lagad hann vi höra en stor del av de 31 verserna.

Visst är detta värt att minnas.

VÅR FAR VAR EN KUNNIG fruktodlare och han kunde på vårvintern, med hjälp av en lupp, visa oss hur skadeinsekterna hade placerat sina olikfärgade ägg i bladvecken på apelkvistarna. Äggen försvann garanterat vid vintersprutningen med karbolineum.

För att sköta besprutningen laggade han ihop en tunna, som han satte på cykelhjul. Detta sattes ihop med ett köpt sprutaggregat till en bra fruktspruta. Med denna sprutade han fruktträden åt traktens fruktodlare samtidigt som han beskar träden.

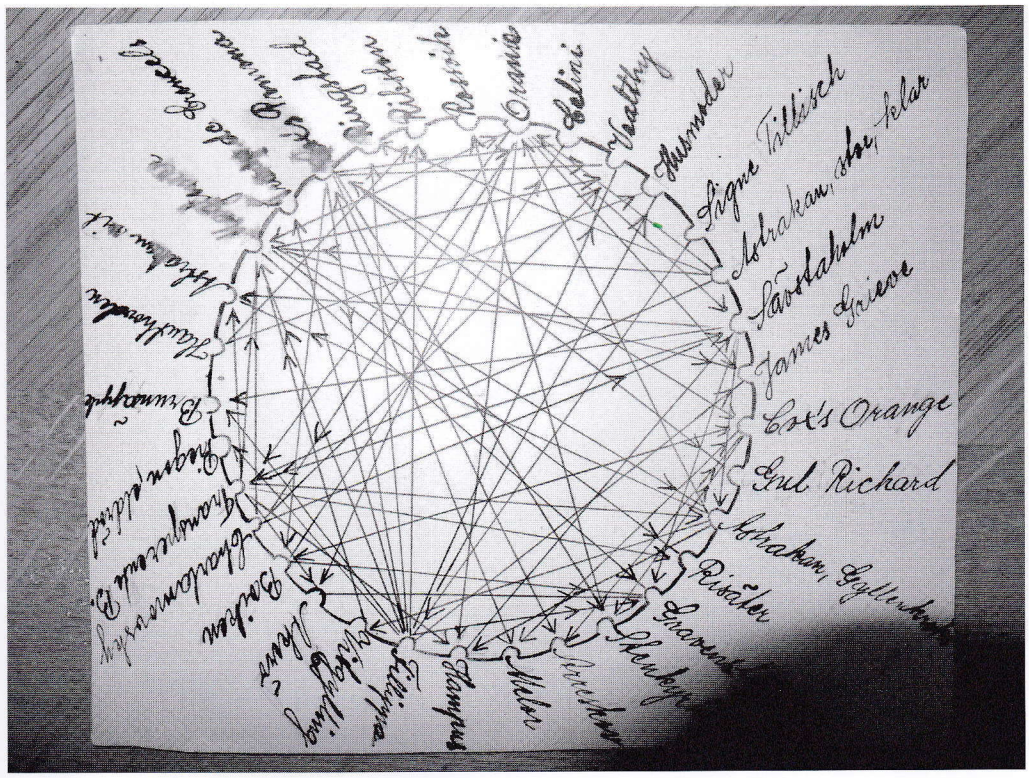
Signe Tillisch
Åbrahan, stor, felar
Åsbrahan, Gyllenkrans
Risäter
Grevenstein
Hampus
Åkes
Erichsen
Åsbrahan
Åsbrahan
Åsbrahan

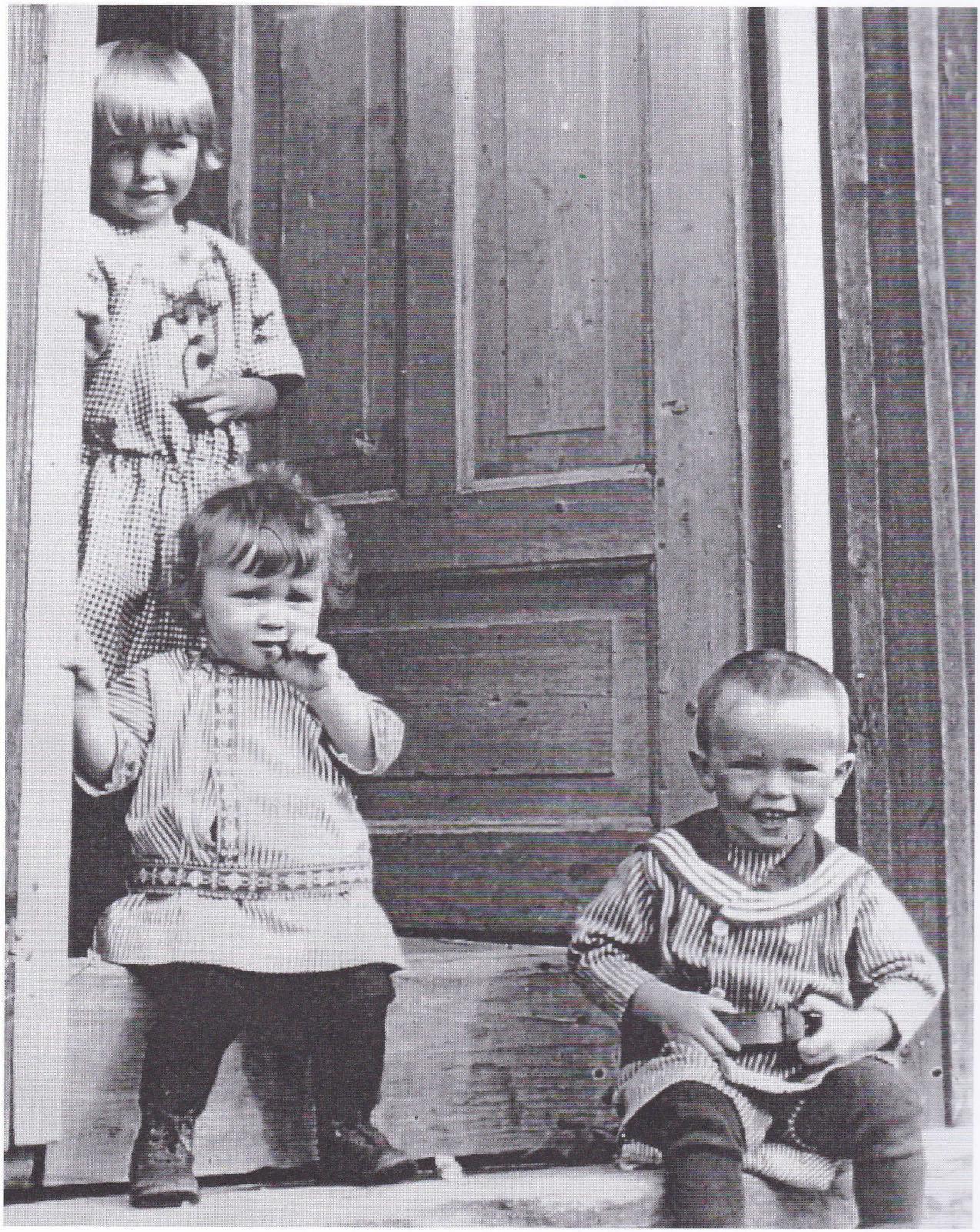

På trappan till soldattorpet ser vi här vår kära syster Anna, framför henne Hugo som verkar något fundersam. Äldste brodern Sven har inte svårt med ett solskensleende när pappa fotografen under det svarta skynket ber om ett sådant. Alla vi barn utom Gunnar var födda i soldattorpets kammare. När Gunnar föddes var nya stugan klar.

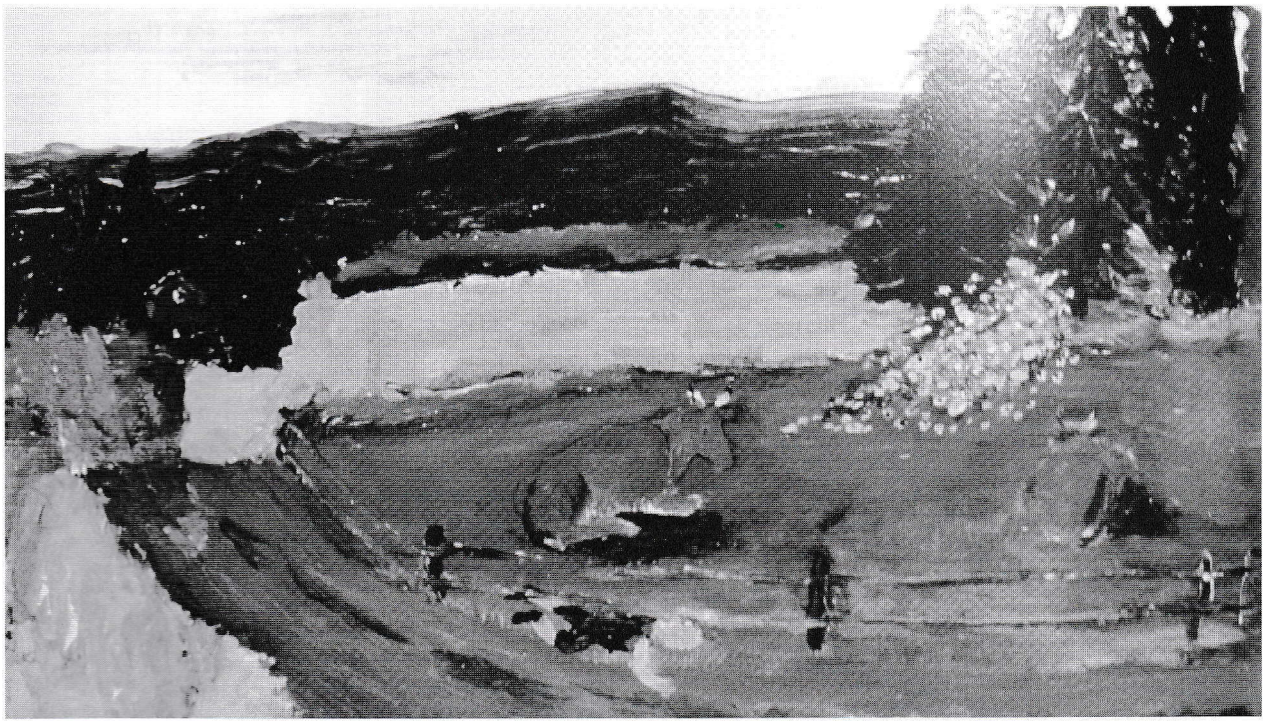

Redan som 12-åring gjorde Pål Jansson sin första oljemålning.

halva flaskans innehåll sprutade ut. Man hade svängt för mycket med buteljen där man tankspritt gått och stampat med fötterna i mjölsanden.

FÖR ATT FÅ så mycket hö som möjligt slog man även med lie, gräset i dikena. Att vila sig från knoget behövdes nog ibland. Då var det skönt att sätta sig ner i ett dike med ryggen lutad mot ena kanten och fötterna upp efter den andra och att låta den bredbrättade halmhatten åka ner över ansiktet. Att tugga på ett timotejstrå och filosofera medan lärkan drillade över den nyslagna vallen.

NU I TRAKTORNS tidevarv har dessa "sittsoffor" till diken skyfflats igen. Det anses mera praktiskt så. Lärkorna har berövats sina boplatser. Drillar någon lärka ännu uppfattas inte drillandet för motorbullret. Vilar den moderne lantmannen sin hopskakade rygg mot det slaghackade höet, hör han kanske inte på grund av hörselskada.

VI PÅ LANDET var förr helt beroende av hästen. Varhelst vuxna karlar kom samman, talades det om hästar, hingstar och hästtämjning. Det framgick klart att hästarna var riktiga personligheter med olika temperament, men att uppfostran var avgörande. Byns hästar kände man igen.

Att tämja hästen är viktigt, men sedan tillkommer saker och ting, där hästen och törhända människan är lika. Det finns krubbitare. Hästar som biter i krubban samtidigt som de ger ifrån sig ett rapande ljud. Det finns personer som biter på naglarna. Det finns hästar med blöta bakhasar. Det finns personer med olidlig fotsvett.

HÄSTEN HAR en egenskap utom sin styrka och det är att den har ett utomordentligt gott hästminne. Detta kan vara på ont och gott. När människan har ett gott minne, som man vill berömma, säger man att hon har ett hästminne. När en person minns en oförrätt, som den borde ha glömt, säger man att hon är långsint. Redan som fyraåring drog jag slutsatsen att hästen reagerar mänskligt.

VÅR HÄST HETTE FREJA. Hon fick ett föl. Det var vanligt att hästen då fick gå fritt i stallet eller i en spilta med fölet. Så gick det till i vårt stall också. Pappa höll på att sköta om Freja. Han gav henne väl lite havre eller hö. Då kom jag som fyraåring in i stallet:

– Akta dej Åke så att inte märra spänner dej, sa pappa.

Istället för att sticka iväg ut genom stalldörren, sa jag.

– Det är väl inte farligt för mamma spänner ju inte fast ho har så mang onger!

DETTA HAR BERÄTTATS av sommarflickan Karin i granngården. Hon började föra dagbok den sommaren.

Gunnar och jag lekte ofta med hästar i form av runda vedpinnar som var snett avhuggna med en utskuren kråka i änden som en hästhov. Det blev fina spår av hästhoven när vi gick och tryckte den mot backen.

Västra Ä

LARS JOHA

På hembygdsgården finns ett antal lokalproducerade klockor.

FÖRENINGEN GRUNDADES 1935 och från början fanns ingenting mer än ett stort intresse från ett antal eldsjälar. Ett intresse för Västra Ämterviks historia, gamla föremål, seder och bruk som behövde bevaras på något sätt. Men de styrande inom framförallt kyrkan såg inte med blida ögon på den nya föreningen som ansågs *"lura av ungdomen deras surt förvärvade slantar"*. Efter något år hade emellertid motståndet mjuknat såpass att föreningen fick köpa den beteshage från prästgårdens marker där hembygdsgården ligger idag, trots att motståndarna varnade för att det blir *"ett stort förfång för prästgårdsarrendatorn som skulle gå miste om sitt mulbete"*. Denne var dock på föreningens sida och tyckte inte att det var så stor nytta med hagen. Striden var i alla fall het och de värsta motståndarna besökte aldrig gården när den väl blev färdig. Den första byggnaden som flyttades dit var en sätterstuga från Kisterudssätter men det riktiga lyftet kom 1948–1950 när den stora mangårdsbyggnaden flyttades från *När Påls i Kisterud* och byggdes om till det som idag är hembygdsgården.

EN TILLSKYNDARE av föreningen var Linus Brodin som hade en stor samling av framförallt gamla skrifter. Dessa var Nathan Hedin i Sunne intresserad av och ville köpa, varför de skulle komma att hamna i Sunne. Föreningen förhandlade då med Linus och upplät gården som bostad till honom mot att de fick hans samlingar till skänks. Så blev det och Linus bodde på hembygdsgården mellan 1955–1963. Mycket av samlingarna finns nu på Värmlandsarkiv i Karlstad.

I VÄSTRA ÄMTERVIK växte en koloni av urmakare fram i slutet av 1700-talet och början av 1800-talet som saknade motsvarighet i landet med undantag av Morakolonin och på hembygdsgården finns ett antal lokalproducerade klockor representerade. Dessutom finns urmakarbänken samt en del verktyg efter den siste store mästaren, Nils Olsson i Svensbysätter, som dog 1918. I klocktillverkningen var det inte bara urmakarna som deltog utan även snickare som snickrade fodral och målare som målade dem.

ETT ANNAT HANTVERK som var stort var tillverkningen av åkryssar, eller korgslädar, som startade runt 1880 och höll i sig till omkring 1920. Det här var helgdagsschäsen när man skulle transportera sig vintertid före bi-

nterviks hembygdsförening

NSSON, SEKRETERARE I VÄSTRA ÄMTERVIKS HEMBYGDSFÖRENING

larnas intåg. De tillverkades i 10 000-tals exemplar, såväl kompletta som i halvfabrikat och exporterades över hela norden. En av alla handlanden i byn berättade att han kunde skicka iväg så många som femtio stycken i veckan under säsong. Det här var en tillverkning som engagerade många olika yrkeskategorier, snickare, målare, smeder, skinnberedare. Det vanliga priset för en komplett släde låg på 50 kronor men för en påkostad variant med fotsack i älgskinn kunde priset gå upp till 120 kronor, fast då var det förstås ett riktigt praktåk.

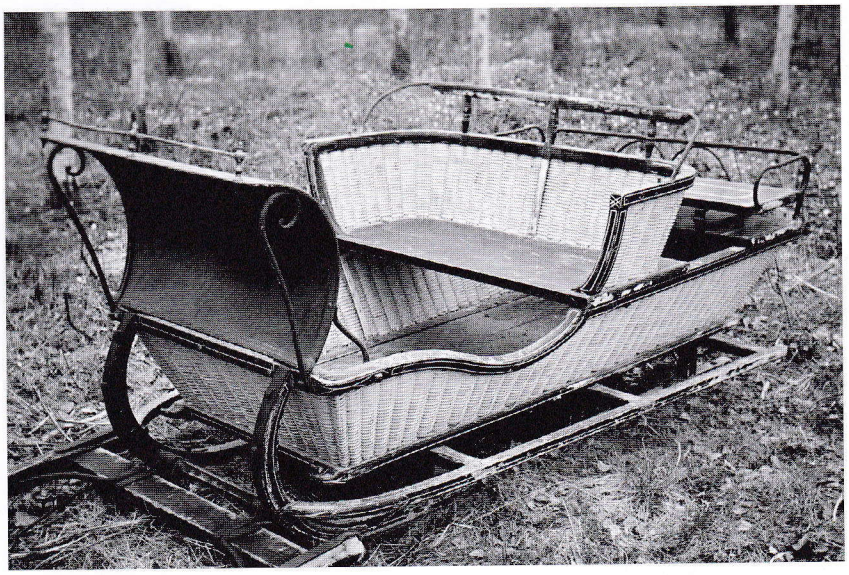

Tillverkningen av korgslädar startade runt 1880.

I ÖVRIGT BESTÅR SAMLINGARNA av allmogemöbler, husgeråd, textilier och allehanda vardagsföremål som användes fram till 1950-talet. Dessutom finns det ett uthus som är överfullt med redskap och maskiner från det gamla bondesamhället.

FÖRENINGEN ORDNAR olika aktiviteter under året och våren inleds med valborgsmässofirande med körsång, vårtal, brasa och fyrverkeri. Längre fram i maj ordnas en trädgårdsdag med plantbyteri och försäljning. Den brukar vara så populär att köparna hänger på låset vid öppningsdags för att försäkra sig om de bästa plantorna.

UNDER NÅGRA SOMMARVECKOR är hembygdsgården öppen varje dag där samlingarna visas och där något område får utgöra tema för en utställning. Det kan vara skolminnen, gamla hushållsredskap, leksaker från förr eller något annat som plockas fram ur gömmorna.

FÖRSTA SÖNDAGEN I AUGUSTI är det bygdedag i Västra Ämtervik som börjar med ekumenisk gudstjänst i kyrkan och därefter fortsätter med lunch på hembygdsgården och musikaliskt uppträdande av traktens ungdomar. Dagen avslutas med ett bygdespel, helst ett nytt för varje år, med titlar som *Hälsokälla*, *Gu' välsigne östämtingera*, *Margits tvättmaskin* och *Det året jag fick medaljen*. Som regel spelas spelet endast en gång, klockan 15 den första söndagen i augusti. Under den mörka årstiden anordnas någon cafékväll med underhållning eller föredrag samt en arkivdag där gamla handlingar som kan vara av intresse plockas fram.

FÖRENINGEN VÄLKOMNAR ALLA som har intresse av verksamheten, antingen som besökare eller ännu hellre som deltagare. Det är ju en av föreningslivets svårigheter just nu att det är för få som deltar i verksamheten. Med de stora pensionsavgångarna som är borde det emellertid finnas möjlighet för alla att finna en meningsfull fritidssysselsättning. Inom en hembygdsförening kan man hjälpa till med det mesta från trädgårdsskötsel, byggnadsvård, matlagning till att spela teater eller skriva bygdespel. Det är för jobbigt, tänker en del – tvärtom det är jätteroligt. Tänk på att: Det är varje människas plikt att sprida glädje omkring sig.

VANLIG GRAFISK FORM

KM IDE

☆ Reklamfoldrar ☆ Hemsidor
☆ Vykort ☆ Annonser
☆ Tidningar ☆ Bildbyrå
☆ Böcker

Kjell Sundström
Gunnerudstorp 26
686 96 Östra Ämtervik
0565-303 20 • 070-351 28 32
kjell@km-ide.se • www.km-ide.se

RAMSTRÖMS TRYCKERI™

Etablerat 1917

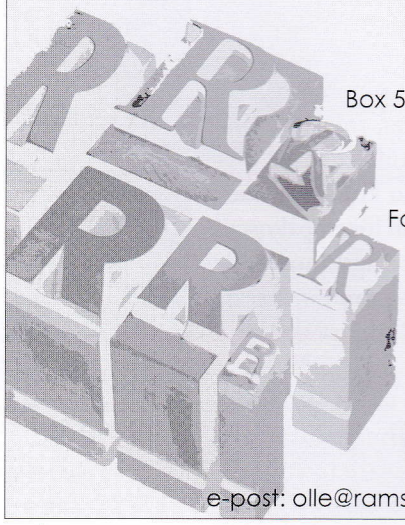

Box 55 686 22 SUNNE
Sundgatan 13
Tel: 0565-140 50
Fax: 0565-7115 25

e-post: olle@ramstromstryckeri.se

ICA Supermarket BBB Sunne

ÖPPET ALLA DAGAR
08.00–22.00

Imtech

ELINSTALLATIONER – ELSERVICE
LARM – TELE/DATA

Din lokala elektriker sedan 1994
Besöksadress: Strandvägen 25, SUNNE

Telefon Vx. 010-472 40 00

Vi finns i Sunne, Torsby och Munkfors

JÖNSSONS BUSS

• Beställningstrafik

• Sällskapsresor

• Linjetrafik

0565-921 22
Box 15
686 21 SUNNE

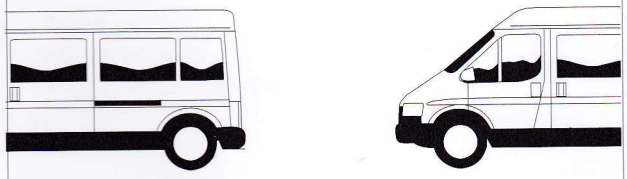

BERGQVIST

GUMMIVERKSTAD AB SUNNE 0565-71 14 35

Industrigatan 9, 686 30 SUNNE

däck och fälgar
till allt som rullar

JÄRNIA

Vi hjälper dig välja rätt

Allégatan 13
0565-135 00

www.jarnia.se

sunne grossisten

Företags- och Föreningsleverantören
i Fryksdalen

Kontorsmateriel – Emballage – Torkpapper
Dricka – Konfektyr – Snabbmat

Norrgårdsgatan 9 A
686 35 SUNNE
Tel. 0565-100 87

www.sunnegrossisten.com

Carlssons Rör
i Sunne AB

Reparation • Oljebrännare
Installation • Service
Vatten • Värme
Pannor • Avlopp

Mellby 59, 686 91 SUNNE
☎ **0565-311 19, 070-573 39 59**

LBC WETAB

SUNNE 0565-71 12 55
TORSBY 0560-120 60

— VI UTFÖR —
Transporter ▪ Maskinarbeten
Krossning av berg ▪ Väggrusning

— VI LEVERERAR —
MAKADAM ▪ GRUS ▪ SAND
MATJORD ▪ TÄCKBARK
CONTAINERUTHYRNING

www.lbcwetab.se

AB KARL HEDIN

PLANTA TILL PLANKA FRÅN

Rönna Väg 11, Tel 0565-135 20
Måndag–Fredag 7–17
Lördag 9–13
www.abkarlhedin.se

NAO
ENTREPRENAD AB SUNNE

0565-104 40

OMBUD FÖR
Swea energi
Storgatan 35, 434 32 Kungsbacka

Hjerpe Buss AB

Lövstaholm

Beställningstrafik

Linjetrafik

Skolskjutsar

Lars Hjerpe 0565-850 78

www.hjerpebuss.se

ELON -butik med vitvaror och hushållsapparater

Hos oss finner du allt inom:

El & VVS-material
Belysningsarmatur
Badrumsinredning
Bygginredningsdetaljer
El & Handverktyg
Nyckeltillverkning m.m m.m

Vi utför med egna montörer:
Installationer & service inom EL - VVS - KYL

ÅKES
EL & VVS AB
Badhusg. 7 Sunne
ELON
0565 - 178 70
www.akesel.se
INSTALLATIONER & SERVICE EL - VVS - KYL

Badhusgatan 7, Sunne
Tel. 0565-178 70
www.akesel.se • info@akesel.se

www.sunnenytt.se

BROBY FÄRGHALL ALCRO

GÖR ETT BESÖK
HOS OSS
DET LÖNAR SIG

Bryggaregatan 3
SUNNE
Tel 0565-107 20

Välkomna till

HEMBYGDSFÖRENINGENS
ÅRSMÖTE 2015

SUNNE

Söndag 15 mars 15.00

på Askersbygården

Program:

Årsmötesförhandlingar.
Vi bjuder på kaffe och smörgåstårta.
Hantverksalster lottas ut till medlemmar
som kommer till mötet.

Styrelsen

Ramströms Tryckeri AB, Sunne 2015